

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 519 del 11/3 al 24/3 de 2021 2,5 €

Sol contra sòl

L'allau de megaparc d'energia fotovoltaica, amb l'excusa de frenar el canvi climàtic, topa amb l'oposició de la pagesia i de les entitats mediambientals

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Joan Castellà | espina@directa.cat
Fotografia
Víctor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Maria Conill | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez i Sònia Calvó | audiovisuels@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administració@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahòtsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: JOSEP MONFORT

Fe d'errades: Les fotografies del reportatge d'obertura de la secció Expressions 518 tenen l'autoria de Fer Alcalá.

La DIRECTA enguany hem rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del nostre pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Sol contra sol
Els decrets de les renovables aprovats pels governs de Catalunya i del País Valencià han obert la porta a la instal·lació de megaparcs fotovoltaics sobre terreny agrícola. A les Garrigues, el Pallars Jussà i la Foia de Bunyol s'han creat plataformes opositores. Un reportatge de Jesús Rodríguez, Adriana Pimentel i Aleix López.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Christel Keller
Txell Rigol dialoga amb la investigadora del grup de recerca Societat, Polítiques i Comunitats Inclusives de la Universitat de Vic i de la Càtedra UNESCO Dones, Desenvolupament i Cultures. Fotografies de Montse Giralte.

IMPRESSIONS

16-18

Històries de cacera a la CCMA
L'etnomusicòleg Ibán Martínez critica la visió ultraliberal de l'economia i competencial de l'educació a TV3 i Catalunya Ràdio. Dibuix de Nil Morist.

Les lleis i la concepció de la societat
Per Eduard Daura i Tània Manzanal.

CRUÏLLA

19-21

El poder de l'art mural als pobles
Amb Laura Masó viatgem a les galeries de murals a l'aire lliure més rellevants dels Països Catalans. Penelles, la Fuliola, Forn d'Alcedo, Llardecans, Artà o Torrefarrera són exemples del poder de l'art a les parets en l'entorn rural. Amb foto d'obertura de Lucas Guerra.

RODA EL MÓN

22-26

El Sudan i la comunitat siriana
Un reportatge de Marc Español Escofet amb foto de Yousef Mrstany.

Migrar sobre la neu dels Alps
Un reportatge de Joan Giralte a la frontera entre Itàlia i l'Estat francès.

Vacunació als països en guerra
L'anàlisi internacional de Júlia Codina.

EXPRESSIONS

27-31

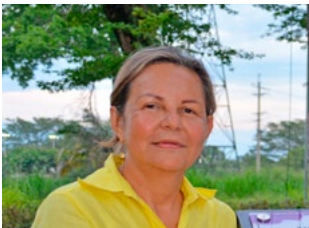
Generació 'streamer'
Un reportatge d'Oriol Bartumeu amb il·lustracions de La Boño.

Esvelta i suculent
El relat d'Anna Vilamú Bosch amb il·lustració d'Estefania Zorita.

Ressenyes culturals
Cinema a càrrec d'Ignasi Franch i llibres de la mà de Marta Grau i Aïda Camprubí.

INDIRECTA

32

Entrevista a Yolanda Becerra
Jordi Campabadal parla amb la directora de l'Organització Femenina Popular de Colòmbia, amb qui analitza l'actual situació del procés de pau. "L'Estat no ha complert els seus compromisos, ha deixat la majoria de territoris sota control militar", denuncia l'activista.

Més que mil paraules

ELENA BULET @elenabulet | Personal sanitari de l'hospital de l'Esperança (Barcelona) aplaudeix des de dins de l'edifici, al pas del correbarri feminista durant el matí del 8 de març. Tot i la seva permanent invisibilització, la majoria del personal sanitari i de l'àmbit de les cures està integrat per dones: cal només veure que representen el 70% de la plantilla d'hospitals, centres d'atenció primària i farmàcies, el 84% de les residències de gent gran i el 86% en el cas del personal de neteja i de serveis a la llar.

Comunitat Directacoop

L'empremta de la vaga feminista

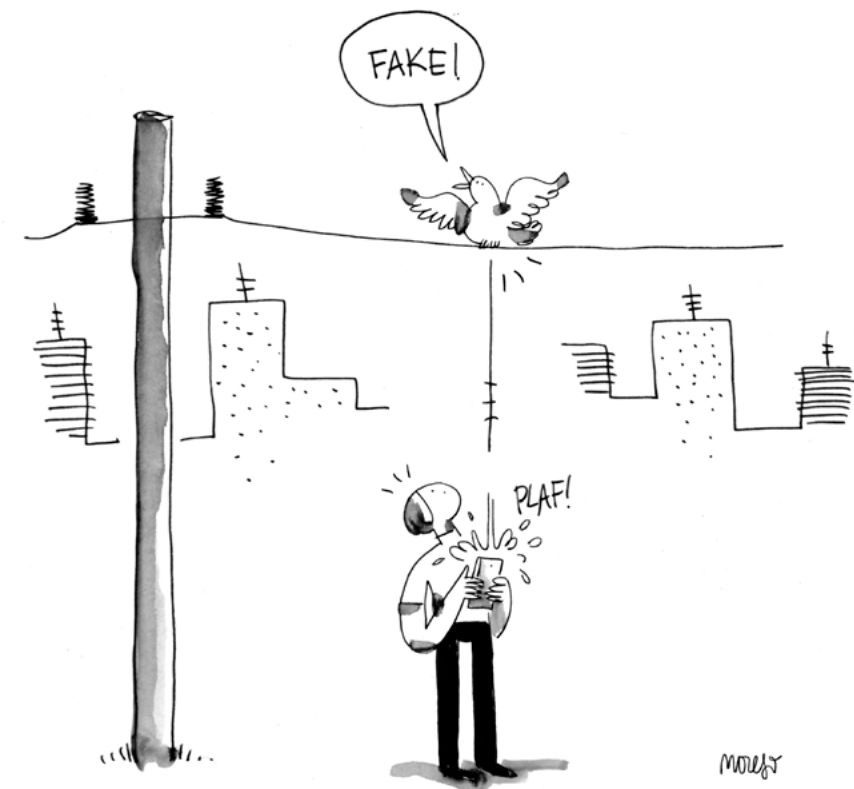
Redacció Directa | @La_Directa

L'exemplar de la DIRECTA que tens entre mans o a la pantalla s'ha publicat en dijous excepcionalment. Dilluns va ser 8M i les dones treballadores de la Directa vam fer vaga, juntament amb moltes col·laboradores. En comptes de ser a la redacció, vam ser als carrers (reconeixem que sense poder estar-nos d'explicar el que hi passava). Cada any, des de la primera laboral del 2018, ens hem sumat a la vaga general feminista i, enguany, tot i que condicionava el calendari de tancament de l'edició en paper, no vam dubtar-ho. Precisament, el dilluns es concentrava força volum de feina del número 519 i mantenir el calendari previst sense les dones era impossible. La data ha sigut un mirall: ha visibilitzat la feina que fem en el projecte i els impactes de deixar-la de fer. Les tasques de dilluns van quedar posposades a dimarts i per això aquest número es distribueix dijous i arribarà als punts de venda i a les bústies de les persones subscriptores 24 h més tard del que és habitual. A més, com altres anys, les treballadores hem fet un pot solidari on aportar la part de la nostra bestreta laboral diària que correspondria al 8M a algun col·lectiu o entitat feminista.

Pel que fa als continguts, les dues entrevistes principals de la publicació se centren en reivindicacions feministes. A la "Indirecta" conversem amb Yolanda Becerra, directora de l'Organització Femenina Popular de Colòmbia i a "Miralls" ho fem amb la investigadora Christel Keller. Volem i ens hi esforcem- que el feminisme no sigui només un eix prioritari en el nostre mitjà, sinó una mirada transversal a tots els eixos i una perspectiva arrelada en els nostres equips.

L'espina

PLACATGE ENERGÈTIC ALS CULTIUS

Una sobtada onada de nous megaprojectes d'energia fotovoltaica a comarques com les Garrigues, el Pallars Jussà o la Foia de Bunyol desencadena l'oposició del sector agrari i d'entitats de preservació mediambiental

Central de panells
termosolars entre
les Borges Blanques
i Juneda (les
Garrigues)
/ ADRIANA
PIMENTEL
@Adriana_Pimente

Jesús Rodríguez | @albertmartnez

“**E**ns diuen que ho hem de fer de pressa perquè estem perdent lo tren, però pensem que el que hem de fer és fer-ho bé. No pots culpabilitzar el pagès o la gent del territori d'una mala planificació per part del Govern”, es lamenta Jaume Pedrós, responsable d'energies alternatives d'Unió de Pagesos. Són veus precisament del sector agrícola i ramader les que s'han alçat amb més contundència els últims mesos davant dels macroprojectes fotovoltaics. La tardor de 2019 s'aproven tant a Catalunya com al País Valencià els decrets que regulen la implantació de nous parcs eòlics i fotovoltaics, amb l'objectiu d'arribar a un 50% de generació elèctrica renovable abans de l'any 2030, per fer front al canvi climàtic. En pocs mesos van aparèixer centenars de projectes com bolets, la gran majoria impulsats per filials de societats mercantils energètiques o de la construcció. “És un decret que liberalitza el sector sense tenir en compte els plans que afavorien una implantació ordenada”, denuncia Ramon Queralt, consultor ambiental i portaveu de la Coordinadora les Garrigues per una Energia Renovable Sostenible. “Les empreses, per una qüestió d'economia d'escala, concentren les instal·lacions en unes determinades zones en funció del preu del sol, de la facilitat de connexió i de l'accessibilitat”, apunta Queralt. En el cas de Catalunya, s'han concentrat a les Garrigues, el Segrià, l'Anoia, el Pallars Jussà i la Conca de Barberà. Al País Valencià, serien les

comarques de la Vall de Cofrents, l'Alt Vinalopó, el Vinalopó Mitjà i La Foia de Bunyol les més afectades. “L'empresa estava buscant llocs assequibles i econòmics i els punts exactes els va escollir una immobiliària local, ja que el seu propietari està a la junta de la comunitat de regants. Tenen tots els contactes i la informació de qui són els propietaris de les terres on volen instal·lar-se”, detalla Vicente Serena, president de la Plataforma per a l'Estudi i la Conservació de la Serra de Xiva, un paratge a quaranta quilòmetres de la ciutat de València, on l'empresa italiana Falck Renewables Power vol desplegar 220.000 panells fotovoltaics, l'equivalent a una superfície de 560 camps de futbol. L'oposició al projecte ha aconseguit la unanimitat dels partits polítics amb representació al consistori i preveuen presentar una allau d'al·legacions. “Hem conclòs que és una de les zones amb major extensió de garrofers a escala mundial, que compta amb la concentració màxima d'arbres monumentals i singulars d'aquesta espècie: en el catàleg ens n'han sortit 158, de monumentals d'interès local, i 11 arbredes. 420 hectàrees de miralls tindrien un impacte gravíssim en una zona que és l'hàbitat d'espècies protegides com l'àliga reial, l'àliga cuabarrada o el mussol reial”, afegeix Serena al llistat de greuges.

El moment greu que viu el clima de la Terra fa que s'hagin de prendre decisions i han de ser urgents. Aquest és un dels elements que planen sempre en els conflictes oberts arreu del territori per la construcció de parcs de molins de vent o d'ener-

“No pots culpabilitzar el pagès d’una mala planificació per part del govern”, critica Jaume Pedrós d’Unió de Pagesos

“Hi haurà d’haver ocupació de territori, amb l’autoconsum no n’hi haurà prou”, alerta Nuri Palmada de Som Energia

gia solar. Nuri Palmada, responsable de l’àrea de generació de Som Energia, considera que “si hem de fer una transició energètica no hem de deixar que quedi en mans dels de sempre”, però afegeix que “estem en contra dels macroprojectes, però no podem anar a l’altre extrem i que només puguem posar plaques a les teulades. Hi haurà d’haver ocupació de territori, amb l’autoconsum no n’hi haurà prou”. I proposa exportar el model de Som Energia a l’àmbit local: “El que caldria és que les persones de cada municipi hi participin directament, amb autoabastiment i en presa de decisió, amb la creació de cooperatives i comunitats energètiques locals”. I destaca que “els projectes d’energies renovables són reversibles”.

Oliveres o electricitat

La comarca de les Garrigues, amb l’excepció dels regadius de les Borges Blanques, Juneda, Castellldans i Arbeca, històricament havia estat de secà. El cultiu de l’olivera tenia gran dependència del cicle d’una pluja escassa, que supera per poc els 400 litres per metre quadrat anuals. La Generalitat de Catalunya i els municipis hi han fet recentment grans inversions per bombar i distribuir l’aigua a la zona sud de les Garrigues. La nova onada de projectes fotovoltaics ha generat estupefacció. “Ajuntaments, cooperatives i comunitat de regants han fet un gran esforç des de fa deu anys per revitalitzar l’economia al voltant de l’oli, i ara canviar el rumb amb un altre model seria un error. Si no tenim sobirania alimentà-

ria a Catalunya, utilitzar els sòls més fèrtils per posar-hi macroprojectes no té sentit”, denuncia amb contundència Victor Sas, enginyer agrònom i tècnic de la comunitat de regants Garrigues Sud. “Cal tenir en compte que parlem de terrenys que s’han modernitzat amb l’arribada del reg, s’hi ha densificat la plantació o s’hi han implantat sistemes més eficients, invertint-hi molts diners”, afegeix. De fet, tota l’economia de municipis com el Soleràs o la Granadella gira al voltant de l’oli. “No sabem què ens podria arribar a passar. Si traiem una part de la producció [per posar-hi plaques solars] no sabem si les cooperatives seran viables. Unes cooperatives que tenen una funció social al territori, són l’únic lloc on hi ha una botiga, on hi ha un servei bancari. En desaparèixer una cooperativa és com quan desapareix l’escola, acaba desapareixent el poble”, ens alerta en Sergi Seró Tomàs, de la cooperativa agrícola El Soleràs. Ens acompanya als seus camps d’oliveres, i ens assenyala amb cert orgull el nou sistema de reg i les emblemàtiques cabanes de volta rehabilitades, on històricament descansaven les mules. Es queixa de la manca de transparència i la desinformació que està envoltant tot el procés i, alhora, fa una previsió: “Al nostre poble havíem arribat a tenir vora 900 habitants, ara en tenim 330. Si fem això, no hi quedarà ningú. Només serà una ocupació de territori, no es generaran llocs de treball”. Sas, mirant al futur, assenyala que “hi poden haver persones amb edat avançada que ja no es dediquen a l’agricultura, que davant de promeses i cants de »

Pancarta a la rotonda d'accés a Isona i Conca Dellà (Pallars Jussà) / ADRIANA PIMENTEL @Adriana_Pimente

» sirena de diners fàcils puguin pensar que sigui una bona cosa. Però compte, si afectem el sector primari, que és la base de la nostra economia, tota la piràmide laboral en quedaria afectada: bars, tallers, ferreries, escoles... començarien a caure. Si no hi ha base agrícola, hi haurà despoblament».

Carlos Gibert Bernaus, alcalde de la Granadella entre el 2011 i el 2019 i actual diputat de transformació econòmica de la Diputació de Lleida, apunta que “un dels problemes és que aquí gairebé no hi ha vots i des del Govern no s’han acabat de creure massa la diversificació de l’economia. Hem de ser conscients que tenim un territori i un paisatge que cal cuidar, cal conscienciar els consumidors de les grans urbs”. I dona un toc d’atenció respecte a la visió *barcelonacèntrica* del país: “Els terrenys d’aquí tenen un preu més baix que els del Vallès o del Baix Llobregat i això és una de les causes de la concentració eòlica i fotovoltaica a les Garrigues. El que no pot ser és que aquí produïm un 20% de les renovables de Catalunya”.

Per últim, Gibert valora els elements d’una comarca oleícola que “porta associada una cultura, un patrimoni i un paisatge, i tot plegat pot donar lloc a turisme, però també a cooperatives d’elaborats amb qualitat màxima”, i considera que seria

Carlos Gibert, exalcalde de la Granadella, creu que l'allau de parcs es dona "perquè aquí gairebé no hi ha vots"

"Utilitzar els sòls més fèrtils per posar-hi macroprojectes no té sentit", diu Victor Sas de la comunitat de regants Garrigues Sud

un sense sentit que “si estem modernitzant les cooperatives agràries, si hem fet el centre de la cultura de l’oli de Catalunya per poder explicar als professionals i a la canalla les seves qualitats saludables i medicinals, si hem ampliat les zones de reg per garantir les collites, si hem aconseguit fixar població i que no marxi, la pèrdua de sòl agrícola ens aniria a la contra de tot això”.

Autopista elèctrica al Pallars

El Pallars Jussà preserva grans baluards de la nostra història, el nostre medi i les nostres infraestructures estratègiques. Al capdamunt de la comarca, a l’extrem nord dels espadats muntanyosos de la Vall Fosca, una enorme cavitat excavada a la roca amaga una de les joies del sistema elèctric del país, la central reversible de Sallente-Estany Gento, que bomba aigua amb l’excendent de les nuclears i genera energia en les puntes de demanda. Tota aquesta electricitat circula -amb grans torres i cablejats d’alta tensió- en direcció a Barcelona i a les zones industrials a través de les conques de Tremp i d’Isona. Precisament aquí, a la part baixa de la comarca, és on empreses com Urbasolar España, Energia Inagotable de Crater (Forestalia) o Energies Renovables Terra Ferma pretenen desplegar-hi desenes de milers de panells solars. El pla preveu també la construcció d’una subestació i l’abocament de l’energia produïda a la xarxa d’alta tensió existent. Segons Jaume Soler Colom, portaveu de la Plataforma contra l’autopista elèctrica al Pallars, “hem d’anar al màxim d’energies renovables possibles, però el model és el que no ens agrada: no han de ser les empreses de l’Ibex-35 les que ho facin, hi ha moltes formes de generar energia renovable sense entrar al joc de l’especulació”. Jaume Gelonch Roca, pagès i membre de la plataforma Salvem lo Pallars-Aturem el Megaparc Solar, ens explica a peu de finca que “a principis d’estiu es començava a rumorejar que havien vingut empreses que estaven interessades a instal·lar parcs solars. Diverses empreses, però principalment Forestalia, que volia projectar unes 700 hectàrees amb deu o dotze parcs solars”. I detalla el seu argumentari explicant-nos que “el municipi d’Isona té unes 5.000 hectàrees conreables i se-

Fotografies: ADRIANA PIMENTEL | @Adriana_Pimente

RAMON QUERALT, CONSULTOR AMBIENTAL I PORTAVEU DE LA COORDINADORA DE LES GARRIGUES PER UNA ENERGIA RENOVABLE SOSTENIBLE

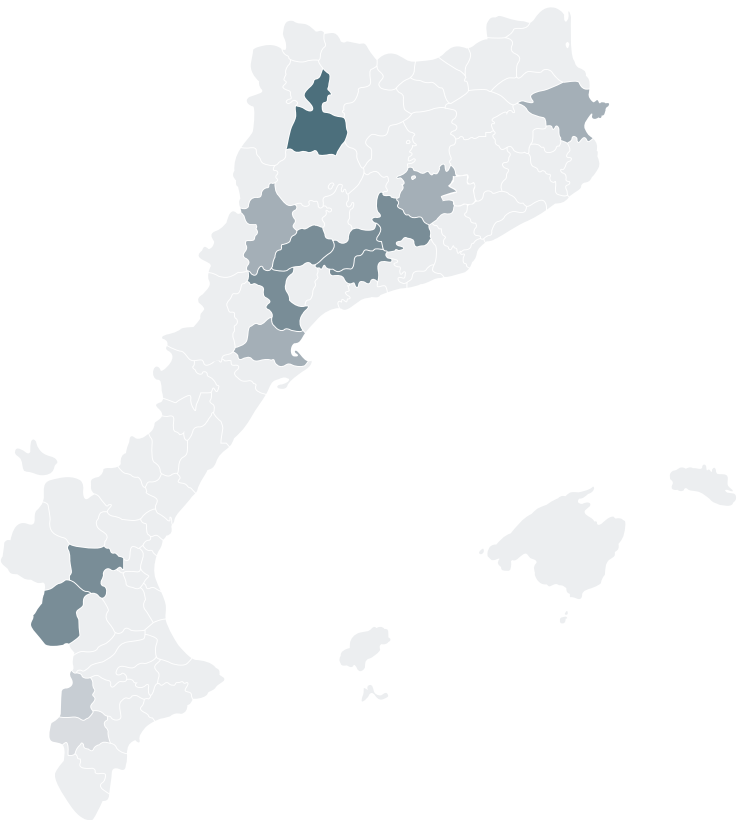
“Si permetem acumular, l’hi posem en safata a les grans elèctriques”

Del 2010 al 2020, la tecnologia s’ha abaratit moltíssim, i ens trobem el 2019 amb un decret que liberalitza el sector sense tenir en compte els plans que afavorien una implantació ordenada. Un decret afavorit per les patronals del sector. D’entrada, tothom estem a favor de les energies renovables, però hem d’estar a favor d’energies que tinguin en compte tot un llistat de qüestions justes. Quan parlem de sobirania

energètica no podem fer que confronti la sobirania alimentària. Estem parlant de comarques on el producte derivat de l’oli va lligat al paisatge, un paisatge-mosaic fet d’un tros de bosc, un tros de vinya, un tros d’oliveres, un tros d’ametller, un camí, un tros de cereal... Hi estem col·locant un macroelement [un molí de 200 metres d’alçària o superfícies de plaques equivalents a cent camps de futbol] davant d’una suma de microelements, i això té un efecte paisatgístic: convertim un entorn rural en un entorn semiindustrial. I en tot cas, com en totes les coses, és la massificació el que provoca la distorsió. Si totes les granges

i magatzems agrícoles de les Garrigues es concentrassin en el mateix municipi, tindríem una línia de 200 granges de porcs i aquell municipi perdria tot l’atractiu. Amb la concentració de molins i plaques passa el mateix. L’actual decret el que fa és simplificar els tràmits, però necessitem afegir-hi l’efecte acumulatiu, que ara no es té en compte. Si permetem acumular, l’hi posem en safata a les grans elèctriques, només elles poden instal·lar les grans subestacions. Si això ho disseminem pel territori, serien els ajuntaments, petites empreses, cooperatives, les comunitats de regants, qui ho podria fer.

Percentatge de terreny agrícola afectat per projectes fotovoltaics

0% - 1% 1% - 2% 2% - 3% 3% - 4%

	% de sòl agrícola afectat per parcs fotovoltaics	Superfície total de sòl agrícola	Hectàrees projectades amb plaques solars
1. Pallars Jussà	3,7%	16827	627
2. Ribera d'Ebre	2,8%	15913	451
3. Anoia	2,7%	25530	683
4. Foia de Bunyol	2,7%	18459	496
5. Conca de Barberà	2,5%	23017	573
6. Alt Camp	2,4%	16868	409
7. Garrigues	2,1%	41089	850
8. Vall de Cofrents-Aiora	2,1%	15584	323
9. Baix Ebre	1,3%	41262	547
10. Bages	1,3%	20235	263
11. Segrià	1,2%	92116	1118
12. Alt Empordà	1,1%	34318	356
13. Alt Vinalopó	1%	23600	233
14. Vinalopó Mitjà	0,9%	20563	186

Fonts: Registre estadístic del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació i Visor ambiental del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. Visor de l'Institut Cartogràfic Valencià, Diputació de València i Diputació d'Alacant.

/ JOSEP MONFORT @josep_mont
JESÚS RODRÍGUEZ @albertmartnez

gons han projectat se’n podrien perdre unes 500 en parcs de plaques, un 10% del total conreable. Si perdem aquests terrenys els plans d’extensió del reg i la reparcel·lació agrària quedarien aturats”. Gelonch creu que s’ha d’apostar per un model d’autoconsum i que “ha de ser la ciutadania qui s’apoderi d’aquesta tecnologia, amb unes dimensions d’acord amb el territori. No ens hem de vendre al primer postor, perdrem l’oportunitat de fer la transició d’una manera més acordada”. Soler Colom, també denuncia “el doble discurs des del món polític. El conseller Tremosa ha pu-

Jaume Gelonch, de Salvem lo Pallars, considera que “ha de ser la ciutadania qui s’apoderi d’aquesta tecnologia”

jat a inaugurar plaques solars quan des del seu partit diuen que s’ha de protegir la pagesia”. En aquest sentit, hem pogut confirmar que un dels assessors que ha desembarcat al Pallars Jussà en els últims mesos en qualitat d’assessor de l’empresa Blueprom, una de les societats administradores d’Energies Renovables Terra Ferma SL, és Josep Grau i Seris, conseller d’Agricultura, Ramaderia i Pesca durant l’últim mandat de Jordi Pujol. El mitjà Som Garrigues, el passat mes de desembre ja havia informat de la visita de Grau a quatre consistoris de les Garrigues amb el mateix propòsit. ●

CARME FERRER, ALCALDESSA DE SENAN (CONCA DE BARBERÀ) I VICEPRESIDENTA DE L'ASSOCIACIÓ DE MICROPOBLES DE CATALUNYA

“Reivindiquem que l’energia que generem es quedi al territori”

Els primers projectes arriben a Senan cap al 2003 i des del municipi es fa un front comú. Es presenten un miler d’al·legacions i s’aconsegueix aturar el model extractiu energètic. Volíem deixar clar, però, que estem d’acord amb les energies renovables i per això es va construir una pèrgola fotovoltaica a la plaça Antoni Saltó, amb una instal·lació que injecta energia a la xarxa, i els diners que s’aconsegueixen van a

parar al pressupost municipal. Fa anys que treballem en la sobirania energètica: canvi de l’enllumenat, calderes de biomassa... i estem a punt de fer-nos tota l’energia necessària a escala municipal. Pensem que el nostre model és perfectament reproduïble en altres municipis. Vivim la nova onada de macroprojectes amb desconsort: al Parlament de Catalunya s’està treballant una llei de transició energètica, però no existeix una planificació territorial de les energies renovables i, de cop i volta, surt un decret llei que dona via lliure a l’oligopoli energètic. No s’ha preguntat al territori quin model

i quina energia volem acollir. Ens estan tractant com un solar. De retruc, estem perdent sobirania alimentària, en un país deficitari en producció d’aliments. A més, s’han demostrat com a falsos tots aquells arguments que això incentivava el repoblament, que era una oportunitat econòmica, que creixia el PIB... Creix, però centralitzat en una única empresa. En resposta, constituïrem l’Associació de Municipis per l’Energia Pública (AMEP), que el que pretén és democratitzar la xarxa elèctrica. Una de les coses que reivindiquem és que l’energia que generem al territori es quedi al territori.

Camps d'oliveres al Soleràs (les Garrigues). En aquests terrenys es vol desplegar un megaparc de plaques solars
/ ADRIANA PIMENTEL
@Adriana_Pimente

ELS DE SEMI I UNS QUANT

L'oligopoli energètic espanyol no lid
nova onada de fotovoltaiques, sinó c
empreses xineses, italianes, aleman
així com autòctones dels sectors de

J. R. | @albertmartnez

Si repassem la llista del miler de projectes que s'han presentat a Catalunya i al País Valencià en la nova onada de parcs fotovoltaiques, veurem noms força coneguts, també de desconeguts i d'altres que s'amaguen rere empreses pantalles. El nom que més destaca i amb diferència és el de l'empresari aragonès Fernando Samper Rivas, qui l'any 2011 va crear l'empresa de renovables Forestalia després d'abandonar el Grupo Jorge d'alimentació -líder del sector porcí- que copresidia amb els seus quatre germans. Ostenta càrrecs de direcció en 196 societats mercantils del sector de les renovables. Ha presentat projectes arreu de la geografia catalana amb noms tan cridaners com Energia Inagotable de Crater

MERITXELL BERNADÓ, MEMBRE DE LA PLATAFORMA
SALVEM LO PALLARS-ATUREM EL MEGAPARC SOLAR

“El propietari mira el seu benefici, però hem de mirar més enllà”

Es van programar unes reunions informatives per part de l'Ajuntament d'Isona i Conca Dellà, i aleshores és quan ens vam assabentar del que estava passant a tota la comarca. Salta la preocupació entre veïns i veïnes, perquè es tracta de 700 hectàrees, que equivalen a tota la superfície del pantà de Sant Antoni. El projecte confronta totalment amb el model de territori que volem i que s'ha estat fomentant

des del Consell Comarcal. La única manera que tenim d'aturar això és fer pinya com a poble. El propietari mira el seu benefici econòmic, però hem de mirar més enllà. Posem en risc la certificació StarLight del Pallars Jussà [territori idoni per a l'observació de les estrelles], posem en risc el Geoparc [territori avalat per la Unesco per a l'estudi dels orígens de la vida a la terra], i la garantia dels propietaris de que cobran, la poso en dubte: tenim exemples d'aquesta incertesa a Figuerola i a Comiols. Aquesta no és la manera de generar renovables, perquè no té res a veure amb el benestar de la persona ni de la

comunitat. Potser ho hauríem fer amb comunitats energètiques, tal i com proposem a la pancarta de la rotonda d'accés al nostre poble: “Plaques als teulats, fora del sembrats”. Entenc que la inversió seria major i que és més fàcil posar plaques en un camp on no hi ha res, però fer-ho sobre terrenys agrícoles per mi és destruir el territori amb l'excusa de salvar el medi ambient. Sentim la paraula *renovables* i ens agrada, perquè entenem que és una cosa bona, però ens n'hem d'informar molt i molt bé. Si ets propietari d'un terreny, informa't bé del què hi faràs i pensa amb els que vindran després, els nostres fills i les nostres filles.

PRE... S MÉS

era en solitari la
que s'hi han sumat
yes i canadenques,
l'totxo' i del porcí

L'empresa Casa Tarradellas preveu invertir en parcs fotovoltaics en una desenes d'ubicacions arreu de Catalunya

(Isona i Abella de la Conca), Energía Inagotable de Izar (Seròs i Llardecans) o Energías Renovables de Gladiateur (Maials o el Pla de Santa Maria). Al cor del País Valencià, entre Xiva i Godella (la Foia de Bunyol), l'empresa italiana Falck Renewables Power, avui dia liderada per Enrico Falck, opta a un parc fotovoltaic de 420 hectàrees. L'energètica, inicialment centrada en la producció d'acer, fou fundada pel seu homònim avantpassat Enrico Falck, senador per la Llombardia i expulsat de la cambra alta l'any 1945 per la seva participació en el feixisme. Avui en dia, la cara visible de l'empresa a l'Estat espanyol és Carmelo Scalone. A les comarques valencianes temptades pels macroprojectes d'energia solar també hi trobem la petja de l'ACS

L'exdirectiu de Repsol Nemesio Fernández Cuesta fitxa per Eolia Renovables i promou un megaparc solar a la comarca de l'Urgell

de Florentino Pérez, de la Iberdrola comandada per Khalid bin Thani bin Abdullah al-Thani des de Qatar i de l'Acciona de la família Entrecanales. I és que l'empresariat de l'energia de sempre, el que s'ha enriquit durant dècades amb el petroli, ara aposta per les renovables.

La societat Meroil Sun Light, presidida per Jose Luis Porte Solano (qui l'any 2005 tallava la cinta, al costat del rei Joan Carles I, d'una terminal d'hidrocarburs al Port de Barcelona), pretén alçar un camp fotovoltaic al municipi de Rosselló (Segrià), un altre a Calders (Moianès) i un tercer a l'Ametlla de Mar (Baix Ebre). Un altre exemple dels *de sempre* és l'empresa Bellinghen Invest, que ha presentat un projecte (considerat "viable" »

VICENTE SERENA, PRESIDENT DE LA PLATAFORMA PER A L'ESTUDI I LA CONSERVACIÓ DE LA SERRA DE XIVA

“Ens neguem a que es faci aquí, per l'impacte natural, cultural i paisatgístic”

Ens volen instal·lar un macroparc fotovoltaic al peu de la serra de Xiva, un paratge municipal protegit. És zona de garrofers, uns cultius molt especials, perquè són les últimes deveses valencianes, els corredors verds que donen vitalitat i, fins i tot, tenen la biodiversitat més gran de tota la serra. Hi fem estudis i formació mediambiental per a les escoles. Ens neguem que es faci aquí, per l'impacte mediambiental i per

l'impacte cultural i paisatgístic. A la Mediterrània gairebé no queden boscos de garrofers. Fa anys que estem fent un estudi de catalogació i hem conclòs que és una de les zones amb major extensió de garrofers en l'àmbit mundial i on hi ha la màxima concentració d'arbres monumentals i singulars d'aquesta espècie. A més, d'aquest hàbitat en depenen moltes espècies protegides: àliga real, àliga cuabarrada, mussol real... I és lloc de pas d'aus migratòries. Us imagineu com els afectarien 420 hectàrees de miralls? Les plaques amenacen el nostre municipi, però el cablejat d'evacuació i la subestació també impactaria

Godella. Vam presentar una moció al ple municipal de Xiva i es va aprovar per unanimitat. Per més inri, l'empresa Falck Renewables Power estava buscant terrenys assequibles i econòmics, però els punts exactes els va escollir una immobiliària local, ja que el seu propietari està a la junta de la Comunitat de regants i té els contactes i la informació de qui són els propietaris de les terres on volen instal·lar-se les plaques. Ens queixem que l'administració local i la ciutadania ja no és que no puguem escollir on van els projectes, sinó que tampoc podem decidir on no volem que hi vagin en bé del desenvolupament social i econòmic del poble.

Al municipi de
Tremp (Pallars
Jussà) ja existeixen
petits parcs solars,
res a veure amb
els megaprojectes
que són a l'espera
d'aprovació
/ ADRIANA
PIMENTEL
@Adriana_Pimente

» per la Ponència ambiental del Departament de Territori i Sostenibilitat) de 52 hectàrees a Anglesola (l'Urgell). La societat mercantil que el lidera és Eolia Gregal de Inversiones, que al seu temps penja d'Eolia Renovables de Inversiones Sociedad de Capital Riesgo, una empresa controlada des del Canadà per Alberta Investment Management Corporation i presidida a l'Estat espanyol per Nemesio Fernández Cuesta Luca de Tena, exdirectiu de Repsol.

La paraula *Eguzki* es reitera dins la llista de promotors de parcs solars que consten al visor de projectes del Departament de Territori i Sostenibilitat; gairebé en tots els casos està associada als empresaris Joan Fages Torras, Santiago Sans Domènech i Esther Saiz Rastrilla. Ho fan des de l'empresa CxC Renovables -a vegades sota la denominació Sunowatt Proyectos-, que fa uns mesos va vendre a les empreses Mirova (francesa) i Valeco (alemanya) la seva participació en nou parcs eòlics propers a Montpeller. Els beneficis d'aquella operació -on també van participar una filial d'Electra del Cardener Energia i el Grup Ferrero (amos de Nocilla i Cola Cao)- es reinvertiran ara en les renovables en fase de tramitació al sud i centre de Catalunya, segons va informar el web Economía Digital.

Els propietaris de marques com Nocilla, Cola Cao o Abanderado també inverteixen en parcs de renovables

L'inversor alemany Michael Schlageter ha creat nombroses societats per desplegar parcs solars a Catalunya

Del fuet a l'electricitat

Una altra de les societats mercantils que crida l'atenció a la llista de projectes és Subestació Elèctrica Gurb -municipi osonenc-, ja que, dels parcs fotovoltaics que projecta, només un es troba administrativament a la comarca d'Osona, concretament a Prats de Lluçanès. La resta són a Ascó (Ribera d'Ebre), la Baronia de Rialb (la Noguera), Castellar de la Ribera (Solsonès), Vilademuls (Pla de l'Estany), Granyanella i Cervera (la Segarra). Darrere de la denominació, hi trobem una titularitat molt coneguda: l'empresa del sector porcí Casa Tarradellas, que s'ha bolcat darrerament al sector de l'energia. A la ciutat de Lleida, el projecte Valldillones Solar, està presidit per Jing Jing Ma Chen, qui ostenta la titularitat d'altres deu societats mercantils de l'àmbit de les renovables repartides per l'Estat espanyol, la majoria filials de Chint Energy, de capital xinès. El capital rus o centreeuropeu també el trobem en l'impuls d'altres projectes. Seria el cas d'Energia Orbe II SL, un megaparc de vuitanta hectàrees que es volia instal·lar al Baix Penedès (entre Sant Jaume dels Domenys, la Bisbal, Llorenç i Banyeres del Penedès) però dirigit per Michael Schlageter Karsten des d'Alemanya. Segons consta al registre mercantil, però, l'any 2020 es van crear una desena de societats amb el mateix nom i canvi de numeració, un indicatiu de la voluntat de seguir-ho intentant. ●

L'exconseller facilitador

Josep Grau, conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca en l'últim mandat de Jordi Pujol fitxa com assessor de Blueprom, una de les empreses que promou els parcs fotovoltaics a les Garrigues, el Pallars Jussà i la Ribera d'Ebre

J.R. | @albertmartnez

L'exconseller Josep Grau durant una intervenció al Parlament de Catalunya en l'últim mandat de Jordi Pujol

“És vergonyós que alts càrrecs com el conseller Josep Grau ara estiguin ajudant a la implantació dels macroparcs. Coneixedors del territori com són, han anat a caçar amb microscopi els petits ajuntaments i particulars”. Ho diu Carlos Gibert Bernaus, que va ser alcalde de la Granadella durant vuit anys. La presència de Grau a les negociacions entre consistoris, particulars i l'empresa Blueprom ha deixat estupefacte a més d'un interlocutor local. Jaume Soler Colom, portaveu de la Plataforma en Contra de l'Au-

topista Elèctrica al Pallars, denuncia que “gent que abans tenia càrrecs polítics està utilitzant la seva agenda de contactes per fer pressió a pagesos i ajuntaments perquè signin contractes amb les companyies elèctriques”. I és que el convergent Josep Grau no és un antic càrrec públic qualsevol. Durant quatre anys va ser conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, des d'on va adjudicar la construcció del canal Segarra-Garrigues al consorci de constructores Aigües del Segarra Garrigues (ASG), per 1.102 milions d'euros que encara s'estan pagant.

Curiosament, el 2011, les empreses FCC i Agbar (que controlen accionàriament ASG) el nomenaven president de la companyia. En paral·lel, l'any 2009 va crear l'empresa Ingal Energías Renovables, de la qual també n'era administrador el convergent i exdirector general de Pesca i Afers Marítims Jordi Ciuraneta i Riu. Ara, Grau reapareix a les comarques de Lleida i de l'Ebre com a facilitador de Blueprom, una de les companyies que batallen per la instal·lació de megaprojectes eòlics i fotovoltaics. En alguns casos, Blueprom exerceix

com a intermediària de Forestalia (propietat de l'empresari aragonès del sector porcí Fernando Samper que, entre altres llocs, vol implantar-se a les Garrigues), però no sempre. També ho fa directament com a promotora, en qualitat d'administradora de la marca Energies Renovables Terra Ferma, controlada per Francesc Carulla Cartanyà i que preveu grans instal·lacions d'energia solar a Garcia (Ribera d'Ebre), Isona i Tremp (Pallars Jussà). En alguns dels projectes es presenta en aliança amb el Banc Sabadell. ●

La presència de Grau a les negociacions amb consistoris i particulars ha deixat estupefacte a més d'un interlocutor local

Blueprom fa d'intermediària, però també és impulsora de projectes sota la marca Energies Renovables Terra Ferma

SOM UNA COOPERATIVA DE TREBALL SENSE ANIM DE LUCRE AMB LA FINALITAT D'EXERCIR L'ADVOCACIA DES D'UNA CLARA VOCACIÓ SOCIAL I DE SERVEI A L'INTERÉS COL·LECTIU

IACATA

Christel Keller,

investigadora feminista

“Quan un malestar és compartit, deixa de ser un fantasma individual per ser un punt de trobada”

Text: Meritxell Rigol | @TxellRigol
Fotografia: Montse Giral | @giraltm

Què aporta benestar a les persones? És la pregunta bàsica que Keller, investigadora del grup de recerca Societat, Polítiques i Comunitats Inclusives de la Universitat de Vic i de la Càtedra UNESCO Dones, Desenvolupament i Cultures, planteja per articular sortides feministes en un escenari de crisi – econòmica, de cures i ecològica– en expansió. I és aquesta, també, la base que troba a faltar en les respostes públiques davant l'emergència social aguditzada arran de la COVID-19. La seva és una de les veus recollides en una investigació sobre l'economia feminista a la ciutat de Barcelona, publicada fa poc per l'associació Cooperació: una anàlisi sobre l'abast i els límits de pràctiques col·lectives amb maneres de fer i finalitats que resulten “subversives de l'ordre econòmic”.

Fa prop d'un any començava el confinament, una situació excepcional que va evidenciar la premissa bàsica reivindicada per l'economia feminista: les cures són essencials per a la vida. Ha remogut alguna cosa de fons la crisi sanitària?

S'ha fet palesa la crisi de les cures [la dificultat per cuidar i ser cuidada que afecta àmplies capes de la població] i s'ha fet evident que el sistema d'atenció a la dependència que tenim és molt precari, és insuficient, i que mercantilitzar serveis de cura posa en risc la vida de les persones. També s'ha fet més que evident la importància de la salut pública. L'alentiment forçat pel confinament era una mena d'oportunitat, però ja es va veient quines són les cartes polítiques que es jugaran davant la crisi. I tot apunta que les receptes seran les de sempre. La tendència és que, quan ve una recessió econòmica, això resulta en una sobrecàrrega de cures encara més important per les llars: es privatitzen serveis, es treuen beques de menjador, es redueixen les nits d'estada als hospitals... Les polítiques d'austeritat, les retallades, porten de nou les cures a les llars, on se n'encarreguen principalment les dones. El risc ara és sobretot aquest. Per altra banda, la capacitat d'autoorganització de les persones en moments en què tot havia caigut, quan estàvem tancades a casa, la capacitat de generar espais de suport per resoldre les necessitats... han estat iniciatives molt potents, esperançadores i catàrtiques, perquè veiem la força de la gent. Quan un malestar és compartit, es transforma en una cosa molt potent; deixa de ser un fantasma individual per ser un punt de trobada on es pot tre-

ballar col·lectivament. Però són experiències precàries. Mantenir aquestes iniciatives en el temps és complicat i costós, perquè no deixem de viure en un sistema capitalista en el què hem de vendre la nostra força de treball i d'això depèn la nostra subsistència.

Subsistència, però no benestar?

Des d'estaments econòmics i polítics s'ha vinculat molt el benestar al consum, al producte interior brut (PIB), al *desenvolupament*, al creixement econòmic, i això ens parla molt poc de com de bé estem les persones. Estar bé no implica consumir un cop s'han garantit unes necessitats materials mínimes i hi ha altres qüestions que hi tenen molt més pes, com pot ser la disponibilitat de temps, les relacions de qualitat, la qualitat de l'aire, el contacte amb la natura... Hi ha tota una sèrie d'elements que s'escapen dels indicadors econòmics que fem servir per mesurar el benestar, però que ens donen moltes més pistes sobre com de bé estem.

Per reformular el model econòmic, de manera que sigui regit pel benestar de les persones en lloc de guiar-se per la maximització de beneficis, què és fonamental que canviï?

En el pla polític, cal blindar drets, ampliar la cobertura de serveis públics i modificar els sistemes d'atenció. En el pla social, és necessari continuar avançant mitjançant les relacions comunitàries. Tot i que no només això. També es generen canvis en espais molt més informals, entre amigues, dins de les famílies... Es tracta d'anar transformant els imaginaris que tenim sobre la cura i sobre com

vivim en general. Ara bé, l'organització comunitària, igual que la participació en moviments socials, requereix temps. I la disponibilitat no és igual per a tothom. Sovint és per persones que tenen la possibilitat de no treballar quaranta hores a la setmana o que potser no assumeixen les seves responsabilitats de cures dins de les llars.

Quines iniciatives o pràctiques entren dins del paraigua de l'economia feminista?

L'economia feminista no és un sector de l'economia, com pot ser l'economia social. És una mirada, és una perspectiva i un horitzó de transformació global. L'economia feminista va des de qüestionar projectes de megamineria fins a plantejar alternatives per la sobirania alimentària. És a dir, té en compte qüestions que van més enllà de les cures a persones i que mostren l'amplitud del conflicte capital vs. vida. L'economia feminista posa en dubte el que s'entén per *economia*, que la redueix a les relacions mercantils. Els orígens de l'economia feminista són fer emergir la part submergida de l'iceberg del sistema econòmic, que són els treballs reproductius i de cures que es desenvolupen en espais no considerats econòmics: les llars. Treballs invisibilitzats, sovint no remunerats o molt precaritzats. L'economia feminista posa de manifest que el sistema econòmic capitalista no és autònom i que estableix relacions d'explotació també cap a les persones que els duen a terme a les llars. El que proposa l'economia feminista com a projecte polític és no només que es valorin aquests treballs, sinó que tots els treballs que sostenen la vida es

“ ”

L'economia feminista no és un sector de l'economia, com pot ser l'economia social, és una mirada, una perspectiva

Si allò comunitari es genera des de l'administració pública, no aporta el rol empoderador que té l'autoorganització

posin al centre de l'organització socioeconòmica. El que sí que trobem són pràctiques i iniciatives que ens ajuden a avançar cap aquest horitzó i cap al plantejament d'universalitzar unes condicions de vida per a tota la població; que es garanteixi l'accés a l'habitatge, els subministraments bàsics, l'alimentació, etcètera. Perquè quan els béns es mercantilitzen es perd l'accés universal.

Què aconseguixen transformar experiències comunitàries, com ara els grups de criança compartida i de suport mutu en salut mental?

El més interessant és que s'hi normalitza la necessitat de cura i es deixa de veure com un problema privat i individual. El portes al col·lectiu i es resol, ni que sigui en part, col·lectivament. Això no vol dir que les famílies no continuen jugant el seu paper en la cura, però es col·lectivitza la necessitat de cura i es desplega una solidaritat automàtica. S'entén que no és un problema teu el que estàs necessitant, sinó que és un problema compartit i, per tant, s'engeguen relacions de reciprocitat.

Quin rol ha de tenir l'administració pública en el repte d'amplificar el que aquests espais estan transformant a petita escala?

Hi ha qui pensa que és més aviat des de l'administració pública des d'on s'ha de promoure el que és comunitari; és a dir, la generació d'aquests espais. Per mi, si ho genera l'administració pública, no acaba de complir amb el rol empoderador que té l'autoorganització. Ara bé, tot i que soc una ferma defensora de l'autogestió i dels moviments de base, el cert és que no deixen de ser experiències minoritàries, en part perquè no tothom té les mateixes opcions de participar-hi. I aquí hi ha un biaix de classe molt fort, hi ha un biaix territorial molt important també. Per tant, quan estem parlant de garantir drets, l'administració pública és qui s'ha d'encarregar de garantir que totes les persones hi puguin tenir accés. Una cosa no és substituïble per l'altra.

La cura és un dret garantit?

El dret a la cura no està universalitzat i s'ha de plantejar en quins termes s'està garantint, perquè una cosa és que les persones hagin pogut accedir a serveis que abans no existien, com el servei d'atenció domiciliària (SAD) o les residències per a gent gran, però una altra és que socialment, o des d'una perspectiva feminista, puguem avalar que aquesta cura s'està donant en les condicions que considerariem òptimes o acceptables. El dret a la cura inclou el dret de les persones a ser cuidades, sobretot quan ho requereixen. És a dir, en situacions especialment vulnerables. I també inclou els drets i les condicions de vida dignes de qui cuida, tant si és en un marc laboral com si és dins de l'espai familiar. En aquest sentit, per exemple, el marc regulador del treball de la llar no garanteix a les treballadores els mateixos drets que a la resta de sectors. I cuidar de manera no remunerada encara implica desprotecció econòmica i social.

Les dones, de manera no remunerada o econòmicament precaritzada, assumeixen el pes principal de les cures. Quines peces hauria

d'incorporar un model d'organització de les cures més just?

No sé si té gaire sentit pensar en un model ideal sense pensar en el context en què ens trobem. Clar que l'ideal, sens dubte, seria un model en què la cura fos assumida socialment, de forma col·lectiva, no de forma privada dins les llars, i no com un problema individual que depèn dels recursos que cada una té, en el pla econòmic i en el relacional. Aquesta forma d'assumir-la socialment pot prendre diverses formes: pot tenir un pes molt important el que és públic, que és la forma garantista d'assumir la cura. Però, d'altra banda, penso que el paper de la comunitat és molt important, no tan sols com a proveïdora de cures, sinó pel poder que té de transformar les relacions entre les persones i de generar uns imaginaris diferents sobre les mateixes relacions i sobre les mateixes necessitats de cura.

Per què no és així, si el pes de la responsabilitat el tenen les administracions públiques?

Perquè quan la cura es resol en el sistema públic, no deixa de ser una relació jeràrquica, on les persones són usuàries i, al final, no ens veiem implicades amb una relació bilateral de cura. I al mateix temps, tampoc qüestiona el fet que les necessitats de cura no impliquen una mancança per part de les persones que les tenen. Quan ets usuària de serveis socials, del sistema de salut, del sistema de salut mental, no deixes de ser vista i d'autopercebre't com una mena de paràsit social. És una idea molt forta. Al final ets un cost per la societat sense normalitzar que les necessitats de cura són universals i que totes les persones les tenim. Per mi, la comunitat té el paper de situar les persones entre iguals i de trencar la jerarquia pacient-usuària vs.

“ ”

Quan ets usuària de serveis socials, no deixes de ser vista i autopercebuda com una mena de paràsit social

És potent que els serveis públics es vagin replantejant quin paper tenen les persones amb necessitats de cures

experta-professional, per passar a establir una relació en què, com és real, totes tenim necessitats de cures i totes assumim cuidar, perquè és propi dels éssers humans. D'altra banda, si l'administració pública en els serveis que ofereix introdueix pràctiques més comunitàries, contribueix a canviar el model d'atenció. És potent que dins dels serveis públics es vagin replantejant també el paper de les persones amb necessitats de cures.

Quin lloc ocupen les cures, des de la perspectiva hegemònica, al nostre entorn?

Ara mateix, les cures es resolen en els marges, que és la crítica de l'economia feminista a la centralitat dels mercats. No només els mercats són l'únic lloc de valoració econòmica –és a dir, on hi ha els treballs remunerats i que permeten reconeixement de drets–, sinó que el mercat ordena la vida. No només l'economia. Ordena la vida i la gestió dels temps quotidians: pensem coses com que “jo faig la meua vida i a part cuido” o “ara m'ha passat això, tinc una necessitat de cura i he d'aturar la meua vida, la normalitat, perquè ara soc vulnerable”. Hem de trencar amb aquesta idea i posar la cura en el dia a dia. Penso que les relacions comunitàries aporten una mica això. Alhora, resulta una mica trampfós buscar un canvi descontextualitzat. Totes necessitem treballar per cobrar un sou i pagar el lloguer. L'economia feminista és un horitzó molt ambiciós de transformació global i assumir les limitacions és un exercici molt humà. També, per molt posicionades que estiguem per una transformació social, les nostres subjectivitats no deixen d'estar tintades pel sistema de valors que ens envolta i això inclou la competitivitat i la cerca de reconeixement. És important posar-hi consciència. ●

a doble espai

Històries de cacera en els mitjans de la corporació

No es pot negar que a TV3 o a Catalunya Ràdio s'han desenvolupat relats divergents al poder, ara bé, la tendència a fixar posicions la podem observar clarament en dos camps: l'economia ultraliberal i l'educació competencial

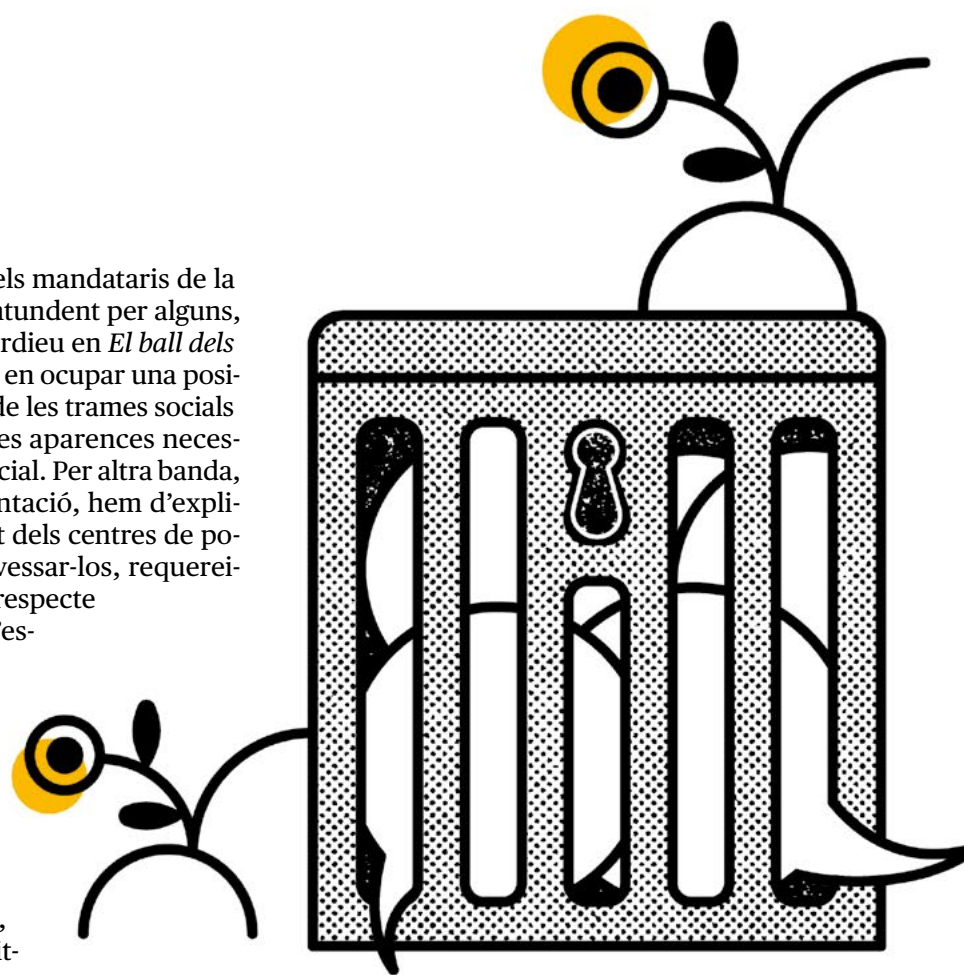
Ibán Martínez Cárcelos | @ibnmartnez
Etnomusicòleg

Eduardo Galeano explicava en *El libro de los abrazos* com en arribar a Chicago, una ciutat embullada per milers de fàbriques i habitada per innumerables obrers, va demanar a uns amics que li ensenyaren on van penjar l'any 1886 els treballadors del Primer de Maig. No van poder trobar el lloc, tampoc cap estàtua o placa en honor a una de les jornades reivindicatives més esteses arreu del món. Després d'una recerca inútil, va entrar a una llibreria, i en un cartell va trobar resposta al seu fracàs: "Fins que els lleons no tinguin els seus propis historiadors, les històries de caceres seguiran glorificant el caçador".

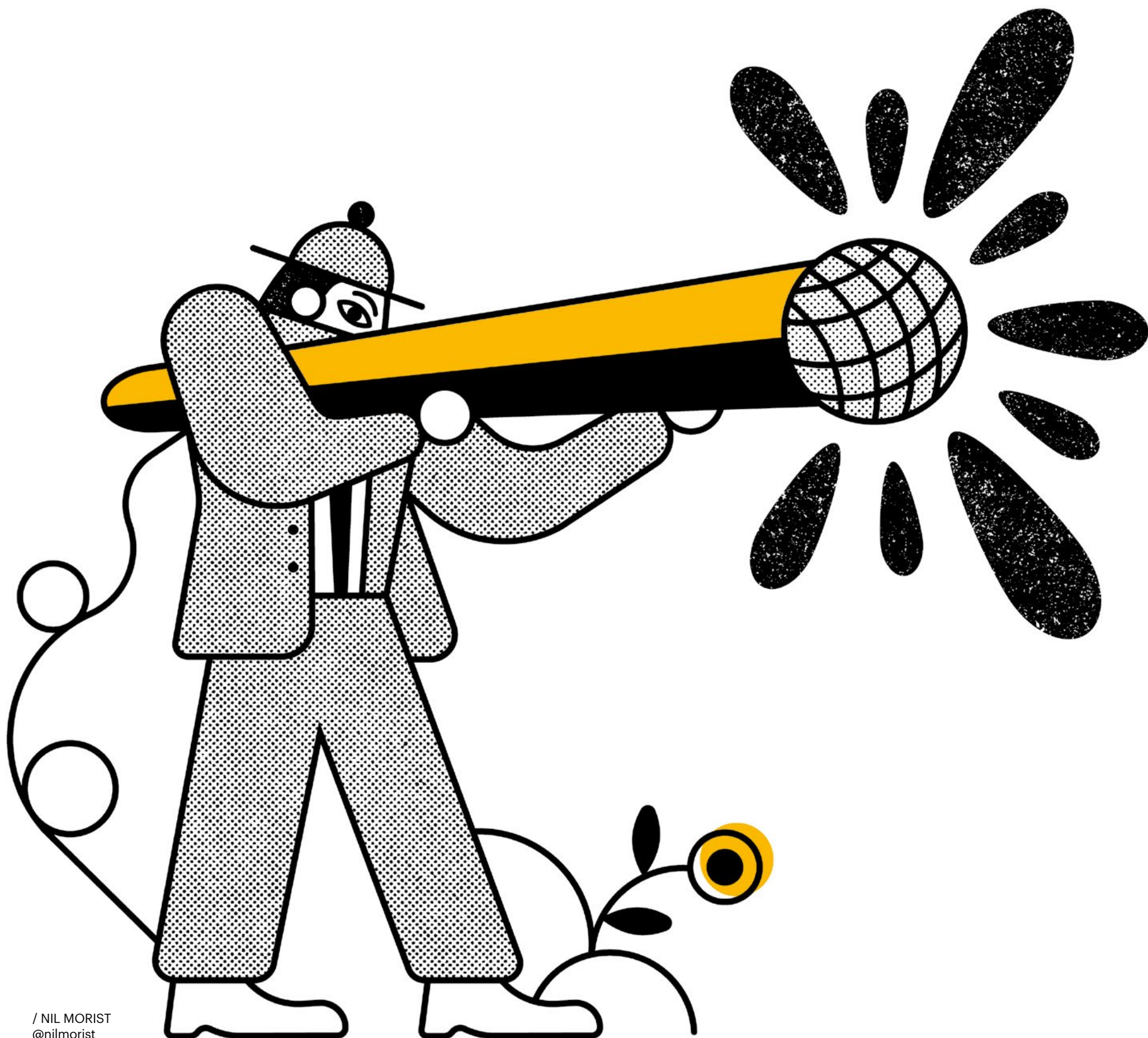
Són aquests caçadors els que han dominat en molts llocs del món el patrimoni exposat en l'espai públic amb la intenció de mantenir un relat que legítimi el seu poder. Dominique Poulot, a *Una història del patrimoni a occident, segles XVIII-XXI*, ens explicava que aquells que exerceixen el poder per mitjà de les institucions han volgut incidir en els projectes de creació identitària a través del que s'ha anomenat el *patrimoni*. La patrimonialització de la cultura és un exercici pel qual se seleccionen uns elements, se'ls transfereix a un camp de valor i entren en negociació amb el camp social d'un col·lectiu imaginat -normalment aquesta negociació acaba sent una imposició-. Molts de nosaltres, igual que Galeano, hem identificat tradicionalment les balises commemoratives que suposen allò que patrimonialitzem des d'un suport físic, però si obrim la mirada, veurem com altres artefactes també han sigut propicis per inventar la nostra cultura. Un exemple d'això són els medis de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, els quals també actuen com generadors de relats institucionals sota la promesa de servei públic, més enllà del contingut. L'espai de privilegi dels mitjans públics ha estat el principal fertilitzador de les narracions que han creat un cànon identitari català, lliscant la idea que consumir aquests mitjans et dignifica i et fa ser part d'una comunitat. És a dir, els caçadors fan tot un exercici ideològic que impulsa a una selecció, assignació i interpretació d'uns aspectes culturals i a sobre, plantejant un escenari coercitiu pel qual, si vols ser un lleó digne, has d'assumir la mirada dels dominadors.

Situar com a dominadors els mandataris de la CCMA pot resultar massa contundent per alguns, però tal com ens explica Bourdieu en *El ball dels solters*, hi ha agents als quals, en ocupar una posició de prestigi, la disposició de les trames socials els condueix a representar les aparences necessàries per a la reproducció social. Per altra banda, més enllà d'aquesta representació, hem d'explicar que per arribar a ser part dels centres de poder hi ha filtres, que per travessar-los, requereixen una coherència mínima respecte a l'imaginari de classe que s'espera d'ells. Més d'un membre dels centres de poder de la CCMA repetirà que sempre ha actuat des d'una llibertat total. Aquesta afirmació ens assenyalava una mirada cega a les possibles dissensions i narracions antagòniques a les quals els mitjans públics, com a elements patrimonialitzats, estan exposats, ja que ignorarien la disposició social en la qual estan immersos, a més de partir d'una idea molt naïf de llibertat. No negarem que dintre dels mitjans públics s'han desenvolupat relats divergents al poder, ara bé, la tendència a fixar posicions en els últims temps la podem observar en dos camps: l'economia ultraliberal i l'educació competencial.

Esporàdicament, a TV3 emergeixen com a neutres i objectius els postulats ultraliberals. Vicenç Navarro ja va denunciar aquest fet l'any 2013. Va assenyalar la falta de pluralitat i les contínues fallàcies que etziba l'economista estrella de la CCMA, Xavier Sala-i-Martin. En aquest monument líquid que és TV3, amb l'emissió d'*Economia en colors* es va tornar a presentar com a central i única una ideologia que dista molt d'esdevenir en formes sobiranes d'economia. Això es va tornar a repetir fa uns mesos en *Preguntes freqüents*. Aquesta última presència, des d'una mirada semiòtica de la disposició del plató, no solament situava a l'economista com a monologuista -ja que el comentari més crític de la presentadora Cristina Puig va ser la interjecció "vaja!"-, també el van presentar com l'alternativa independentista davant d'un imaginari Estat espanyol, representat per Esperanza

Emergeixen com a neutres i objectius els postulats ultraliberals que difon l'economista estrella de la CCMA, Xavier Sala-i-Martin

/ NIL MORIST
@nilmorist

Aguirre. En aquest programa, Sala-i-Martin va criticar d'una forma despectiva i simplista el paper dels funcionaris. Va dir que en un disseny més “modern”, un professor s'hauria de poder acomiadar quan fa malament una classe. El que no va dir és qui decideix quan s'ha d'acomiar algú o com es mesuraria això. Les desenes de milers d'euros que va gastar l'entitat pública per pagar al sector Sala-i-Martin semblen dir-nos que això de fer una classe bona o dolenta té més a veure amb la ideologia que amb una altra cosa.

Sense preguntes sobre el sistema educatiu

D'altra banda, podem veure com els mitjans públics han pres part pel nou relat institucional sobre l'educació a Catalunya. En un reportatge emès el 14 d'octubre en *Els matins de Catalunya Ràdio*, presentat per Laura Rosel, ens van dibuixar el paper de la comunitat docent com un camí vocacional des d'una visió romantitzada. El costat fosc d'aquest relat ensucrat és que a moltes de les noves escoles-instituts públics les condicions laborals imposades als treballadors de

la Generalitat s'han deteriorat de forma dràstica i amb el sistema competencial s'ha dibuixat un horitzó educatiu que està més preocupat pel mercat laboral que per una veritable sensibilitat respecte a la justícia social. En aquest programa, una de les professores entrevistades explicava que “Sobretot, hem de formar competències transversals per a la vida. És a dir, el que hem de formar són persones que encara no són adultes perquè es desenvolupin de forma autònoma”. Una afirmació que vol projectar una idea d'allò que hauria de ser a la vida -coneixent el paradigma educatiu de les institucions esmentades. Això vol dir que la prioritat per la vida és desenvolupar unes habilitats tecnològiques i assumir la globalització de forma acrítica. D'altra banda, quan es visibilitza en primer pla la idea d'autonomia, tal com ens explica Ricoeur en *Lo Justo 2*, s'intenten ocultar les vulnerabilitats a les quals estem subjectes. En aquest reportatge es marcava un horitzó coercitiu, la docència és vocacional, i si no estàs disposat a tragar amb aquesta ideologia, no t'hi dediquis. A més, entre elements

seleccionats per part de l'estratègia pamfletària de la CCMA hem observat com es va projectar el documental *La nova escola*, hem vist una ridícula posada en escena per presentar el nou batxillerat i ens han amagat el finançament que ha fet La Caixa d'un estudi dirigit per la doctora Sílvia Carrasco, molt lesiu per al col·lectiu docent. A més, ha estat lamentable el paper que han tingut amb el conseller Josep Bargalló. On eren les preguntes? I la fiscalització que han d'exercir els mitjans? No és un tema d'actualitat els milers de professors acomiadats durant les vacances d'estiu?

Tal com reflexionava Habermas al llibre *Facticitat i validesa*, l'ocupació i la depredació de l'espai públic en l'estat de dret per part dels mitjans a l'hora de generar opinió pública no és un assumpte aliè als mitjans públics, encara que en el procés de patrimonialització disposat pels dominadors -en el millor dels casos- puguin arribar a posicionar-se com a visualitzadors dels lleons, hem de tenir clar que en cap cas proposen les condicions per assenyalar com il·legítim l'escenari de les caceres. ●

pàgina oberta

Les lleis i la concepció de la societat on vivim

Eduard Daura Corral | @ltaca111

Llicenciat en Dret, fundador del grup de lectura Àgora de l'Ateneu Cooperatiu la Baula i impulsor del projecte Responent

Són les lleis d'un estat el reflex de les aspiracions d'una societat o és el redactat de les lleis el que determina la manera de ser d'aquesta societat? Estic convençut que molts de vosaltres considereu que és una societat la què, a través dels òrgans legislatius, fixa en diferents normes l'ideal de societat que aquesta desitja. Al cap i a la fi, les democràcies estan pensades precisament perquè sigui el poble qui tingui el poder per definir quines normes regularan la convivència en comunitat.

Però és també la legislació una eina per al control de masses i per determinar la seva manera de ser, actuar i pensar? Són capaces les normes d'un estat d'arribar a definir els ideals i credo d'una societat?

Per exemple, si bé la tradició als Estats Units de dur armes es va donar per la situació viscuda anys enrere, en la qual estaves constantment envoltat de perills per la fauna del salvatge oest, què ha dut al fet que en ple segle XXI hi hagi gent que consideri sagrada la segona esmena de la Constitució nord-americana? És la necessitat actual o és el redactat de la segona esmena el que al cap dels anys ha acabat condicionant la manera de pensar dels nord-americans?

Un altre exemple és el de l'època de colonització de l'Amèrica Llatina. En aquells temps, tant els immigrants blancs com els negres o els nadius vivien treballant sota la batuta del terratinent. Els terratinents, però, es van veure amenaçats per una possible unió dels treballadors que acabés provocant una revolta. Per això, van decidir restringir els drets civils de negres i nadius, separant així *emocionalment* la massa treballadora, de manera que la pressió que podien exercir es veia reduïda per la falta d'unió. Fins a aquell moment les comunitats vivien a diari, no obstant això, el legislador va veure aquesta convivència com una amenaça pel que va decidir fer ús de la llei per modelar la manera de ser d'aquesta comunitat.

És ben sabut que en els inicis de la vida en comunitat, tant homes com dones gaudien dels mateixos drets. El treball exercit per uns i altres era considerat igual d'imprescindible. Era tan important l'home que sortia a pescar

com la dona que arreglava les xarxes. Tan important era qui caçava com qui coneixia la cura per les malalties. Fins aquell moment gaudien d'igualtat, no existia el que coneixem com a divisió sexual del treball, i en sexualitat i maternitat les dones podien disposar lliurement del seu cos.

Més endavant, tant en l'aspecte laboral com sexual, les coses van canviar per dos motius essencials. El primer fou l'aparició del salari, fet que va comportar que els homes que anaven a treballar produïen un benefici econòmic, promovien una activitat de mercat. En canvi, les dones es quedaven a casa cuidant dels nens o fent tasques diverses que semblava no eren indispensables. En el moment en què els homes van començar a portar un salari a casa, la igualtat laboral entre homes i dones va desaparèixer.

Un altre element clau és la criminalització de les pràctiques d'interrupció de l'embaràs. A les dones se'ls hi va prohibir avortar i moltes de les "bruixes" que coneixien els mètodes anti-conceptius van perir al llarg dels anys, i van desaparèixer amb elles els coneixements d'herbolària que propiciaven l'avortament o períodes d'infertilitat.

Sense salari, confinades a casa i assumint tasques domèstiques, les dones es van veure forçades a dependre del sou d'un marit i a procrear en molts més casos dels que desitjarien, per la prohibició de l'avortament i la falta de mètodes anticonceptius. Va ser aleshores quan les dones van començar a ser vistes com una eina del capitalisme, la funció de les quals era la procreació i la generació de més mà d'obra per als propietaris.

En els supòsits exposats queda clar que el legislador és capaç de modelar la percepció d'una comunitat, forjar una manera de veure el món que de ben segur, sense aquestes lleis no seria així. La societat evoluciona i amb ella ho fan les lleis, per això nosaltres hem de marcar el caràcter evolutiu d'aquestes lleis i no permetre que siguin les lleis qui determinin el nostre avenir com a societat. Les necessitats (a les que ens enfrontem com a grup) comporten la creació de lleis, el temps les fa nostres.

Una societat desencantada amb els poders polítics, una societat sense

implicació, comportarà la construcció d'un estat decadent, putrefacte. Mentre que una societat activa, conscient de la lluita de classes i la lluita pels drets hauria de ser capaç d'obligar el legislador a actuar per a la societat.

Som nosaltres qui a través de les nostres accions del present i de l'activisme polític, crearem en un futur la societat que desitgem. No perquè les lleis ens obliguin a un determinat comportament (que també), sinó perquè els nostres descendents s'inculcaran una manera d'entendre les relacions vitals entre humans i entre humans i natura. Serem nosaltres qui obligarem el legislador a dictar lleis que modelin en un futur una societat xenòfila, feminista i mediambientalment responsable, en definitiva una societat altermundialista. ●

“

El legislador és capaç de modelar la percepció d'una comunitat, forjar una manera de veure el món que, de ben segur, sense aquestes lleis no seria així

El poder de l'art mural als pobles

El col·lectiu 'Genero Fresco' pinta la paret del col·legi públic de Forn d'Alcedo, una pedania al sud de València / LUCAS GUERRA

Una aproximació a artistes i col·lectius que, mitjançant murals i obres relacionades amb el món rural –o des d'aquest–, busquen crear un impacte i un canvi en la societat

Laura Masó Ferrerons | @Aix_Lau

No pots viure allunyada de la natura, i ho saps. Per això, en desplaçar-te a un entorn fet de ciment, has hagut de pintar un bedoll a casa. Hi ha una intenció que va més enllà del simple fet artístic. Primer, la idea. Després, el procés creatiu i participatiu, amb recerca d'informació inclosa, ja que no podia tractar-se d'un arbre qualsevol. I, finalment, l'execució sobre la paret que, de ben segur, evolucionarà seguint els comentaris dels observadors ocasionals. Però només tu saps el que et suposa veure'l cada dia, igual que els muralistes que, transformant grans espais, transformen també les persones que els habiten.

En primer lloc, cal que distingim els grafitis dels murals. Tot i que totes dues són expressions artístiques que solem trobar en espais exteriors, el contingut és diferent. Aquí no parlarem de llibertat d'expressió o d'il·legalitat. Aquí ens centrarem en l'art mural entès com a forma de comunicar un contingut que sorgeix d'un encàrrec, que és generalment remunerat i que té una intenció darrere. I, per si no fos poc, posarem de manifest el component de ruralitat, tant si és temàtica com per localització del projecte, per origen de l'artista o per la intencionalitat.

Reivindicació territorial

“La nostra feina és fer de connexió entre l'art i les persones, portar l'art

als carrers, a l'Horta, a la terra”, afirma el col·lectiu Género Fresco des de Forn d'Alcedo, una pedania al sud de València, on aquests dies pinten al mur de l'escola, en el marc d'una iniciativa municipal per sensibilitzar sobre la riquesa del paisatge agrícola. I és que aquest grup de tres artistes procedents de Madrid –Fer, Susana i Isra– han aconseguit crear un llenguatge propi per reivindicar i homenatjar l'Horta de València. “Volem visibilitzar l'Horta valenciana, que està protegida però alhora amenaçada per les infraestructures urbanístiques”.

Les seves accions van dirigides tant als habitants de l'Horta per revalorar el que tenen, com als de la ciutat per apropar-los aquest espai agrícola. “Una part important del »

» nostre projecte és conscienciar la gent de València que l'Horta existeix i que la tenen aquí mateix" expliquen, mentre reafirmen la seva intenció de seguir pintant murals no només a la zona sud de la capital valenciana com han fet fins ara, sinó també a la mateixa ciutat. Una llavor sembrada just abans del confinament al pont de Meliana, i que va creixent fruit de l'esforç constant. Darrere de cada obra hi ha un procés de documentació i recerca que els fa que, com el seu nom indica, s'hagin de reinventar constantment per ser el darrer (i el més fresc) que acaba d'arribar al mercat.

Evitar el despoblament

El municipi de Llardecans (Segrià) ha decidit utilitzar l'educació, la cultura i l'art per fer front a la tendència a perdre habitants, molt comuna en àrees rurals. Lara Costafreda, exalumna de l'escola i actualment il·lustradora reconeguda a escala internacional, ha estat l'encarregada de pintar l'exterior del centre educatiu municipal. "És un projecte de transformació social per frenar el despoblament rural. Els murals són una excusa o una estratègia per aconseguir-ho". Des del passat estiu, les parets exteriors de la llar d'infants i de l'escola, inclosa la sitja, estan decorades amb els motius florals i vegetals que caracteritzen la il·lustradora i que representen també aquest territori, reivindicant la ruralitat com a model de vida sostenible.

Costafreda destaca el poder que tenen els murals però, sobretot, la comunicació: "Cal que hi hagi uns valors darrere. Ens hem de comprometre molt més i entendre que allò que nosaltres expliquem a través de la imatge té un missatge explícit que ajuda a definir el món que volem que existeixi", assevera.

Casualitat o no, des de terres lleidatanes arriba un moviment d'art mural molt vinculat al món rural i amb un fort impacte al territori. La reactivació de l'economia de Penelles n'és un exemple. Aquest municipi de poc més de 500 habitants s'ha convertit en la galeria d'art mural més important de Catalunya després de començar a fer-s'hi el festival GarGar de murals i art rural. Des de fa cinc anys, artistes internacionals i locals es barallen per omplir-ne les parets i convertir-lo en un espai més agradable pels seus habitants i en un lloc d'interès per persones de fora. Segons expliquen, han passat de tenir un bar a tenir-ne tres.

L'experiència ha fet que altres pobles propers repliquessin la ini-

Penelles, a la Noguera i amb poc més de 500 habitants, s'ha convertit en la galeria d'art mural més important de Catalunya

ciativa. A Fraga, la realització de murals a l'espai públic ha anat de la mà del procés de recuperació del barri antic. Oriol Arumí ha participat en el festival Fragatti d'enguany amb el mural *Les dones de Faldetes* localitzat en una de les portes d'accés. Són moltes les obres d'aquest artista lleidatà que es concentren en aquest territori, tant a la capital, on té en procés actualment una cigonya de

'El gat amagat', realitzat per Oriol Arumí a Torrefarrera, al Segrià / LAURA MASÓ @Aix_Lau

Un dels murals de l'artista lleidatana Lilybrick, al municipi de La Fuliola, l'Urgell / LAURA MASÓ @Aix_Lau

grans dimensions, com en petits municipis. El gat amagat de l'Street Art Festival de Torrefarrera no deixa indiferent ningú.

Molts són els artistes o col·lectius que escullen, cada vegada més les temàtiques o els entorns rurals per realitzar els seus murals arreu dels Països Catalans. Jofre Oliveres o Swen són dos dels muralistes que han desplegat el seu art en el mateix municipi, Ivars d'Urgell. El primer ha escollit les sitges de la Cooperativa d'Ivars per fer-hi el que és el mural més gran de Catalunya fins ara. El segon, s'hi ha instal·lat provinient

d'Alemanya, i ha escampat la seva passió per la natura i la seva col·lecció d'ocells per tot el poble.

Poesia de grans dimensions

"Al món rural la gent vol que els expliquis llegendes i històries. Allò que ha passat en el poble fa molt de temps o la vida d'un personatge concret. Al poble, un mural passa a ser un monument", explica Lilybrick, l'artista i muralista lleidatana establerta a Puigverd de Lleida. Les seves figures femenines pèl-roges no només omplen molts dels municipis de les comarques de ponent, sinó que també

han traspassat fronteres fins a arribar a l'Índia o Gàmbia.

Per ella, la influència del territori no es pot negar. “He crescut en un entorn rural i es nota moltíssim. Tot el que faig és narrar uns personatges amb unes arrels fermes a la terra, ja sigui amb la presència d'animals, amb les robes que porten o amb els cabells salvatges. Persones amb una fortalesa i una naturalitat que trobes al camp, amb els pagesos”. Un art figuratiu que busca explicar històries. “La gent diu que són com poemes visuals, perquè toco les emocions”.

Sigui com sigui, els murals sempre tenen un procés de gestació que va des de la proposta o idea a la documentació i on, sovint, també hi ha inclosa la participació ciutadana. És el que fa @llukuter des de les terres de Lleida o @rata_con_corbata des de les comarques gironines. Tots dos treballen des de l'educació i des dels tallers amb joves o col·lectius diversos i responen a encàrrecs d'ajuntaments o entitats per realitzar murals amb una temàtica determinada, cada un amb el seu estil. Mentre Lluc utilitza les paraules per reforçar les obres, Aleix es concentra en les figures geomètriques i la mateixa paret. A banda, cadascun té els seus propis projectes personals, participen en festivals i, fins i tot, es permeten sortir a pintar grafitis de nit. Que ja hem quedat que no és el mateix.

Els murals sempre tenen un procés de gestació que va des de la idea a la documentació i on, sovint, també hi ha participació ciutadana

Visibilització de la identitat

I és que fins i tot aquells artistes més coneguts a les ciutats són presents en àrees rurals. Parlem de RocBlackblock o Reskate que, a banda tenir una trajectòria que els identifica amb reivindicacions polítiques, també executen projectes per visibilitzar la identitat dels territoris.

En el cas del primer, ha desenvolupat una línia centrada en temes de recuperació de la memòria popular, treballant amb fotografies locals i antigues. “Els pobles són un espai amb un potencial molt interessant per fer-hi intervencions, tant culturals com de dignificació de l'espai”. La recerca i el coneixement

del territori es converteixen en una eina fonamental per la bona acollida del mural, encara que reconeix que realitza gairebé tot el procés sol. *El rentador de la baixada de l'abeurador*, a la Riera de Gaià, fet a partir d'una fotografia dels anys setanta és un dels exemples d'aquest treball, que li va permetre interaccionar amb les rentadores reals.

“Sempre ens preocupem que la nostra feina s'adapti bé a l'entorn. Que formi part del lloc i que els habitants se'n puguin sentir representats i orgullosos. Ens agrada que el nostre art ajudi a reforçar la identitat d'allà on pintem, sigui un barri o un poble”, expliquen la Maria i en Javier, els artistes amagats rere Reskate. Consideren

que no importa tant el lloc com la temàtica i sovint aprofiten per posar el seu art en mans de reivindicacions locals. “Fem ús de l'estètica per atraure l'atenció en missatges que puguin ajudar a la millora col·lectiva”. No és gens estrany observar el seu art tant en territoris rurals com semirurals si la intenció ho mereix, ja sigui per expressar la necessitat d'escollir producte local, dir-nos que som llavors o fer-nos saber, com si es tractés d'un anunci, que tot allò que estem trepitjant, abans, eren camps.

La repercussió

Més enllà de la sorpresa inicial o la possible implicació dels observadors, tots els artistes coincideixen que l'impacte sempre és més fort a les àrees rurals. Vane Julian ho ha viscut en una

escola del Nepal, però també en diverses experiències a Castelló. Destaca la “forta connexió entre l'aspecte visual d'un lloc amb el comportament i la salut dels seus residents. L'art al carrer unifica, crea comunitat i dona veu de forma col·lectiva”.

De forma semblant, arran d'un encàrrec realitzat a una universitat de muntanya a Mèxic, Nívola Uyá ens remet a l'ús dels murals que es fa en altres cultures. Aquesta il·lustradora mallorquina valora molt els processos participatius amb els quals treballa aquí, però destaca que “ells tenen aquesta tradició del mural com a element divulgador, educatiu i transformatiu”. Tres elements indispensables per fer de l'art mural una forma de conèixer el territori, cuidar-lo i seguir descobrint-lo. ●

Obra de Lara Costafreda a l'escola de Llardecans, al Segrià / LAURA MASÓ @Aix_Lau

‘Sembrant Salut’, un mural de Nívola Uyá a Artà, Mallorca

El final de la lluna de mel siriana al Sudan

El govern de transició ha anat imposant cada cop més restriccions a la comunitat estrangera resident al país, en un intent d'acabar amb la política de portes obertes del règim d'Omar al-Bashir

Marc Español | @mespanolescofet
El Caire (Egipte)

Arran de l'esclat de la guerra a Síria i del desplaçament posterior de milions de persones, els països àrabs veïns, un rere l'altre, els van anar posant obstacles d'accés als seus territoris. Egipte ho va fer el 2013, Jordània el 2014, a principis de l'any següent s'hi va afegir el Líban, i el 2016, Turquia va optar per fer el mateix. Com si es tractés d'un efecte dominó, tots els països van barrar el pas sense restriccions a la població siriana.

Tots excepte un. A partir del 2015, el Sudan va convertir-se en l'únic país àrab que permetia l'entrada a les sirianes sense necessitat d'un visat previ. Una situació que, sumada a la relativa facilitat per integrar-s'hi i per portar una vida més semblant als seus orígens que en altres llocs, va conduir desenes de milers a volar-hi.

"Després del 2014, per a la classe mitjana siriana que no volia fugir i quedar atrapada en un camp de refugiats, o per als qui tenien una mica de diners extres per agafar un vol, [amb el Sudan] existia una oportunitat per anar a algun lloc on les condicions econòmiques no eren bones, però on almenys podien viure d'una forma humana", explica Sarah A. Tobin, professora de l'Institut Chr. Michelsen, que segueix el cas de les sirianes al Sudan des del 2018.

Oportunitats laborals

L'enorme majoria de sirianes que arribaven al país a partir del 2014 eren joves d'entre vint i trenta anys que tenien l'objectiu immediat d'evitar ser reclutats per l'exèrcit regular siria, explica Tobin. Un cop aterrats al Sudan, la majoria es va establir a la capital, Khartoum, que els oferia més possibilitats.

Un d'ells és Mohamed Khawlani, un jove de Damasc que hi és des de fa sis anys i no n'ha sortit fins al dia d'avui. "Vaig venir al Sudan amb un contracte de feina per treballar en una de les majors companyies de fabricació de cartó i d'impresió, i ara segueixo treballant en una altra empresa", exposa el siria.

Moltes altres de les seves compatriotes instal·lades al Sudan han treballat en el transport o el mercat de pneumàtics, però també en un altre

sector en el qual tenen gran reputació regional: la cuina. Una gran quantitat de restaurants sirians han aparegut com a projectes nous a Khartoum des del 2014.

A més, durant el règim d'Omar al-Bashir, el dictador sudanès derrocat el 2019 en un cop d'estat després de mesos de massives mobilitzacions populars, les sirianes tenien altres facilitats. Entre aquestes destacava la possibilitat d'accedir a educació i sanitat o d'engegar negocis en igualtat de condicions amb les locals.

L'estatut de 'convidada'

Fins a la dictadura, les sirianes eren considerades *convidades* al Sudan, una mena de limbe legal propi d'alguns països musulmans en què no eren refugiades ni necessitaven permís de residència. Per aquest motiu, no hi ha dades oficials sobre quantes sirianes viuen o han viscut al Sudan, tot i que una enquesta d'un grup de la comunitat siriana al Sudan va estimar, l'any 2016, que la xifra rondava les 250.000 persones.

"Per a les sirianes no estava gaire ben definit si érem refugiades o no. Quan anaves a demanar aju-

Una enquesta de l'any 2006 va estimar la comunitat siriana al Sudan en 250.000 persones

Sota el govern d'al-Bashir, les sirianes podien demanar la nacionalitat sudanesa després de residir-hi sis mesos seguits

La població que
fugia de Síria ha
trobat històrica-
ment una bona
acollida al Sudan
/ YOUSEF
MRSTANY

da, o qualsevol cosa que requerís [l'assistència de l'administració pública], deien que eres un 'germà'. Jo volia rebre permís de feina o per viatjar, però a les sirianes no ens estava permès rebre aquests documents, així que era una mica confús", assegura Salam Kanhoush, siriana que viu a Kassala, a l'est del Sudan, des del 2016.

Sota el govern d'al-Bashir, les sirianes, com les ciutadanes d'altres països àrabs, fins i tot podien demanar legalment la nacionalitat sudanesa després d'haver residit al país només sis mesos seguits, a causa d'una ordre presidencial, la qual cosa els assegurava una mobilitat que el passaport siriana negava. En realitat, però, el procés depenia d'una xarxa corrupta i de nepotisme pròpia del règim, que només garantia èxit a aquelles amb més recursos i connexions, segons va destapar el periodista local Abdel Moneim Suleiman.

En aquest context, "el canal normal requeria molt de temps", constata Kanhoush. La decisió per aconseguir la nacionalitat "estava totalment corrompuda. Molta gent la va obtenir sense pagar, però havien d'esperar molt", recorda.

Segons Tobin, "el règim d'al-Bashir va tenir durant molt temps una política de no-intervenció amb les refugiades". Moltes d'aquestes veien el Sudan "com un lloc de pas, no per quedar-s'hi, així que no intervenir-hi significava que la gent podia desplaçar-se pel camí". D'altra banda, "la presència de refugiades va suposar-li probablement alguns favors de països veïns" i "contribuïa a la imatge islamista que buscava promoure, en què totes som germans i germanes", afegeix la docent.

Un gir radical

Des que el govern de transició del Sudan va assumir el poder l'estiu del 2019, però, la situació de les persones estrangeres ha canviat completament, en un gir que ha afectat significativament a les sirianes. L'executiu sudanès s'ha queixat que, per culpa de la política del vell règim, no tenen

El nou govern, a finals de 2019, va determinar que la població de Síria també hauria de demanar permisos de residència i de treball

El Ministeri de l'Interior, al seu torn, va anunciar que revisaria les nacionalitzacions fetes durant el quinquenni anterior

informació precisa sobre les forasteres que viuen al país. Però aquesta postura també s'interpreta com una reacció a la profunda crisi econòmica que pateix el Sudan, que ha empitjorat greument en els últims dos anys.

El primer canvi que va imposar el govern va ser triple i va arribar ja a finals del 2019, poc després de prendre'n possessió. D'una banda, es va determinar que les sirianes haurien de començar a demanar permisos de residència i que els empresaris haurien de tramitar-les permisos de treball, segons un comunicat de la comunitat siriana de setembre. També es va prohibir a les estrangeres dur a terme activitats comercials al país. Aquesta bateria de mesures ha anat acompanyada d'inspeccions de les autoritats, que hi ha qui descriu més aviat com a batudes d'una policia que també s'ha demostrat corrupta.

"Fa poc vaig aconseguir una feina. Però el meu visat era [d'estudiant] de la universitat. Vaig treballar durant un temps, però [les autoritats] em van parar i em van dir que, com a estudiant, no puc treballar, i que per això necessito viatjar fora, demanar un altre visat, esperar-lo i llavors tornar. Ara no sé com arreglar-ho, perquè no està clar què puc fer", lamenta Kanhoush. "Cadascú pateix una història diferent", assegura.

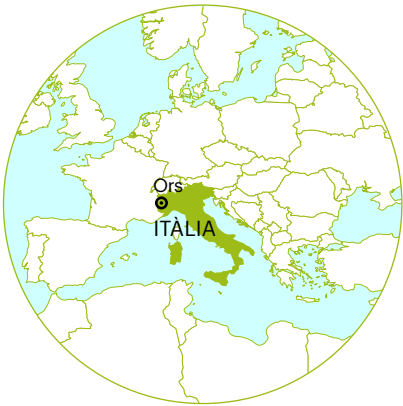
Encara més obstacles

El Ministeri de l'Interior, al seu torn, va anunciar que començaria a revisar les nacionalitzacions realitzades entre 2014 i abril de 2019, quan va caure al-Bashir. El desembre passat també va aprovar un decret pel qual retiraria la nacionalitat a més de 3.500 persones que no l'haurien obtingut degudament, tot i que no està clar a qui afecta la decisió, es creu que la gran majoria d'afectades són sirianes.

Segons explica Khawani, la seva nacionalitat sudanesa ha quedat suspesa temporalment per aquesta mesura, a l'espera d'alguna resolució oficial, tot i que la va aconseguir després de viure quatre anys al país. "Encara no he rebut cap resultat, i no hi ha cap autoritat competent amb la qual puguem fer seguiment", es queixa.

A finals de 2020, les autoritats sudaneses també van anunciar que començarien a requerir un visat d'entrada a aquelles sirianes que aterrin al país des de Síria. És un canvi carregat de simbolisme, ja que les fronteres de tots els països àrabs han quedat definitivament tancades a l'entrada de les sirianes que marxen del país.

A causa d'aquest canvi precipitat de política, moltes sirianes decideixen abandonar el Sudan, sigui per tornar a Síria o per intentar creuar a Egipte. "Molta gent ha començat a marxar", assegura Kanhoush. Segons ell, la presència de sirians a llocs com Khartum abans era molt visible, "però ara cada vegada n'hi ha menys". ●

La perillosa migració sobre la neu dels Alps

Desenes de migrants i refugiades creuen cada dia la serralada alpina des d'Itàlia per arribar a l'Estat francès o prosseguir el seu camí en direcció al nord d'Europa

Joan Giralt | @jogiralt
Ors (Itàlia)

“**H**an de semblar europeus”, explica la Bianca mentre reparteix roba a una família afganesa acabada d'arribar al poble italià d'Ors, setanta quilòmetres a l'oest de Torí. Remena caixes farcides amb jerseis i anoracs i tria les peces que encaixen amb el perfil davant la sorpresa dels nouvinguts. Pocs minuts més tard, la Bianca contempla amb satisfacció les sis persones equipades amb abrics colorits, pals d'esquí i un trineu per arrossegar els més menuts. “Crec que ho tenim. Espero que no els reconegui ningú”, comenta l'activista, donant per enllestida la tasca.

L'endemà a primera hora, el recorregut de la família afganesa és tan senzill com delicat. A través de pistes d'esquí i amb les disfresses apropiades per semblar excursionistes, es posen en marxa direcció a la localitat veïna francesa de Montginebre. Sorteiant esquiadors i curiosos lliscadors del circuit, les sis familiars, entre elles canalla, avancen inadvertides cap a l'última de les fronteres que les separa de l'Estat francès.

Hores més tard i sense notícies seves, la Bianca celebra la més que probable consecució de la fita. “Quan els enxampen, els retornen cap aquí poc després, així que ho deuen haver aconseguit”. Al cap de poc, un nou grup de migrants es presenta a la porta de l'organització de voluntaris. La feina d'aquestes activistes que donen suport a la gent que passa pel camí és molt sensible: el pas fronterer està vetat a les refugiades, i si les ajuden a creuar s'arrisquen a ser acusades de tràfic de persones o col·laboració amb la immigració il·legal.

La ruta alpina és una via prou concorreguda. El nombre de migrants que hi passa s'ha reduït per la pandèmia, però el camí no ha deixat d'estar transitat. Es calcula que milers de persones han creuat per aquesta regió durant els darrers anys. Per arribar a l'Estat francès, intenten sortejar els controls policials fent travesses per zo-

nes muntanyoses més aviat remotes, perilloses i plenes de neu a l'hivern.

Provar-ho de nit

La majoria de persones o grups en trànsit que arriben a Ors no ho tenen fàcil per creuar. Molts no ho aconsegueixen a la primera i han de repetir el pas alpí de forma molt més clandestina i sovint de nit, fins a assolir-ho. És el cas de l'Oussama, un jove que arrossega tres anys de trajecte des que va abandonar Algèria per falta d'oportunitats laborals. Després de dos intents fallits, arrestat per la Gendarmeria francesa, avui ho tornarà a provar per una ruta alternativa i espera tenir més sort. “No és una frontera tan difícil ni violenta com la de Bòsnia amb Croàcia o la de Turquia amb Grècia, però així i tot, la neu ho dificulta tot”, apunta.

Famílies senceres, a través de pistes d'esquí i disfressades per semblar excursionistes, proven de creuar la frontera

Intenten sortejar la policia fent travesses per zones muntanyoses remotes, perilloses i plenes de neu a l'hivern

Amb la llanterna del mòbil i guiant-se amb algunes indicacions prèviament guardades a Google Maps, l'Oussama recorre amb quatre joves més l'asfalt de la carretera que ressegueix les pistes. Un cop travessat el cartell que indica que han arribat a territori francès i gairebé d'imprevist, el grup salta el voral del camí tot baixant el pendent que separa la carretera de les pistes d'esquí. Ja envoltats de neu, agilitzen el pas, conscients de la vulnerabilitat en què es troben. Pocs metres més endavant, una llum frontal els atura al crit de: “Guàrdia Nacional, els demanem que s'aturin i que ens mostrin els papers i la nacionalitat”. La resposta, ja entrenada arran de situacions semblants, rumoreja feble i abatuda: “No tenim nacionalitat”.

Després d'unes hores sota arrest policial, traslladen quatre dels cinc joves del grup de nou a Itàlia. L'únic menor d'edat que els acompanyava, però, ha estat traslladat a la ciutat de Lió, on diverses entitats de cooperació es faran càrrec d'ell fins que el govern francès activi el procés de tutela legal. Sense la mateixa sort que l'adolescent, els companys que s'han quedat enrere parlen sobre qui voldrà tornar a provar de travessar per la mateixa zona, i qui girarà cua cap a la ciutat de Torí per replantejar-se noves rutes.

Un pas perillós

“Des del 2017, hem rescatat a la muntanya més de 5.000 persones migrants que provaven de travessar a França”, destaca en Michele, membre la Creu Roja italiana, que fa més de tres anys que recorre amb la moto de neu els camins del port alpí que han esdevingut punts de pas pels migrants. “Com que la muntanya presenta nombrosos riscos, la nostra feina és la de prevenir, socórrer i ajudar les persones que trobem desorientades o amb dificultats de travessa. D'entrada els advertim de la perillositat de la ruta i, en cas de seguir endavant, els donem assistència si la requereixen”, explica.

Amb temperatures sovint extremes a la nit, de fins a vint graus sota zero, els equips de rescat as-

La Gendarmerie
francesa atura i
deté un grup
de migrants de
l'Afganistan, el
Marroc i Algèria.
Intentaven creuar
la frontera entre
Claviere (Itàlia)
i Montginebre
(Estat francès)
/ JOAN GIRALT
@jogiralt

senyalen casos d'hipotèrmia i altres afeccions causades pel fred i el mal equipament. Aquest és un dels principals problemes de qui fa aquesta ruta. "S'han detectat casos de congelació i amputació d'extremitats", detalla.

En contacte permanent amb la policia italiana, que alhora manté comunicació fluida amb l'homònima francesa, l'equip de la Creu Roja és vital en l'assistència dels qui no poden culminar la travesa. Un cop retornats, les auxiliars de l'organització són qui les porta als refugis d'acollida temporal, on poder menjar i fer nit.

Confluència de dues rutes

Al pas alpi d'Ors-Montginebre fa poc que es veuen més famílies en trànsit. "Quan començava a arribar gent, eren sobretot homes joves que viatjaven sols o en grups reduïts. Ara, però, també trobem famílies amb canalla que, en alguns casos, han nascut durant el trajecte", concreta la Bianca.

La majoria d'aquestes famílies solen arribar a través de la ruta dels Balcans, que comença a Grècia o Bulgària i acaba al nord-est d'Itàlia. Aquest camí, clausurat oficialment el 2016 i ple de fronteres que va deixar l'extinta Iugoslàvia, està marcat per barres i les constants devolucions *en calent*. Tot i això, la ruta balcànica va esdevenir de nou la més tran-

La majoria d'aquestes famílies arriben a través de la ruta dels Balcans, que comença a Grècia o a Bulgària i acaba al nord-est d'Itàlia

El personal de la Creu Roja porta als refugis d'acollida temporal les persones que són interceptades per la Gendarmeria

sitada d'Europa el gener passat, segons dades de l'Agència Europea de Fronteres i Costes (Frontex).

Però aquest no és pas l'únic camí que després segueix pels Alps, ja que també s'hi suma la ruta

que creua el Mediterrani central, més perillosa i mortífera que l'anterior. És molta la gent que també arriba al continent per les costes italianes, ja sigui perquè ha estat rescatada per vaixells de Salvament Marítim o bé perquè ha aconseguit creuar el mar. És en aquesta ruta marítima on la diferència entre joves migrants i famílies senceres en trànsit s'accentua, malgrat que és habitual trobar tots dos perfils jugant-se la vida al mar.

Seguir cap al nord

Un cop travessats els Alps i havent entrat a territori francès, moltes persones enfilen cap a altres països europeus com Anglaterra, Escòcia, Bèlgica, Holanda o Alemanya. Sigui per raons d'idioma, sigui perquè parents o coneguts propers hi viuen, perquè veuen més factible tramitar el dret d'asil o aconseguir-hi feina, el trajecte encara no s'acaba.

"Un cop arribi a França m'hi estaré unes setmanes per després anar a Calais i arribar a Anglaterra. Allà em retrobaré amb amics, trobaré feina i una bona vida", diu l'Oussama, mentre mata l'espera donant voltes pel centre d'Ors. "No em sento bé, estic mentalment esgotat. Fa tres anys que només penso a avançar i avançar. Comparat amb el tot què porto sembla poc el què em queda, però no serà demà que ho aconsegueixi", conclou. ●

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris
www.coop57.coop

LA DES KOMUNAL

MENÚ DEL DIA
de dilluns a divendres de 8h a 16:30h
TAPES I PLATS DE CARTA
Dissabte de 13h a 16:30h
ladeskomunal.coop

La **Directa** utilitza
els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

ger ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/del PI 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com
...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

**KAMILOSETAS
MUSKARIA**

distribuïdora llibertària
www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

LES VACUNES DE LA COVID-19 ALS PAÏSOS EN GUERRA

Arribar als territoris controlats per grups armats, superar les traves governamentals per una distribució equitativa i aconseguir la confiança de la població local són tres dels reptes per a la immunització global

L'anàlisi de Júlia Codina | @JuCodina

Analista de conflictes, acció humanitària i fragilitat a l'OCDE

Afirmar que la vacuna contra la COVID-19 ha d'arribar a tot el món resulta fàcil. Especificar com fer-ho ja no és tan senzill. I no només pel fet que hi hagi o no vacunes per a tothom, sinó per la realitat incontrovertible que l'accés a desenes de milions de persones pot resultar complicat o, directament, impossible.

Iniciatives com COVAX, que treballa amb els governs i els fabricants de vacunes contra la COVID-19 amb l'objectiu de garantir un accés just i equitatiu per a tots els països, han fet que molta gent vegi llum al final del túnel de la pandèmia, també per les nacions en desenvolupament.

Així i tot, distribuir la vacuna arreu del món pot trigar mesos (si no anys), i aconseguir que la vacuna arribi a tothom no serà fàcil. La realitat és que els països en situacions fràgils o en guerra tindran dificultats per distribuir la vacuna. En detall els tres grans reptes.

Control dels grups armats

El repte més evident de la distribució de vacunes a països en guerra són els grups rebels i les bandes armades que controlen el territori on viuen uns 66 milions de persones al conjunt del planeta. En molts països enquistats en guerres civils interminables, les treballadores humanitàries no tindrien més remei que cooperar amb aquestes entitats per garantir que les vacunes arribin a la població civil sota el seu control. Tot i que moltes d'aquestes agrupacions tenen antecedents d'atacs a organitzacions humanitàries, també poden resultar essencials per superar obstacles, garantir la seguretat dels combois d'ajut i supervisar la distribució dels recursos humanitaris. És a dir, seria molt difícil, per no dir impossible, prescindir d'aquests grups si es vol que la vacuna arribi a tothom.

Les organitzacions humanitàries podrien aconseguir aquesta cooperació si aprofiten l'interès que tenen els grups armats a conquerir legitimitat: a escala local, nacional, i fins i tot global. És probable que guerrilles, senyors de la guerra, i altres tipus d'agrupacions armades entenguin la provisió d'ajuda com una manera d'augmentar la seva popularitat entre la població que controlen i, alhora, fer créixer la seva credibilitat als ulls de la comunitat internacional. Organitzacions humanitàries han constatat que identificar els incentius i les preocupacions dels grups armats, així com apel·lar als seus interessos, són mètodes eficaços en la negociació de l'accés humanitari a les zones de conflicte.

En molts països, les bandes criminals, els insurgents i els grups armats governen zones on el poder del govern central és feble o inexistent. Alguns d'aquests grups ja ofereixen serveis socials, i esdevenen una mena d'estat paral·lel. Si la població sota el seu control pateix *massa*, el suport del qual depenen aquests grups pot debilitar-se o desaparèixer, de manera que intenten protegir els seus ciutadans per interès propi. De fet, molts d'aquests grups tenen oficines que coordinen, faciliten i supervisen l'acció humanitària. A l'Afganistan, per exemple, els talibans s'han inserit directament en la contractació i supervisió del personal sanitari.

Accés igualitari vetat pel govern

Als països en guerra, els governs poden tenir incentius per reservar la vacuna per als seus aliats i partidaris, i excloure'n els grups que consideren hostils. En el passat, Birmània, el Sudan, Etiòpia i altres països van impedir que organitzacions humanitàries arribessin a comunitats que el govern perce-

bia com a enemigues. El dret internacional protegeix el dret dels països a ser l'autoritat màxima sobre totes les persones del seu territori, cosa que suggereix que les decisions governamentals sobre com distribuir la vacuna serà un dels reptes més difícils de superar.

Desinformació i desconfiança

La desconfiança sobre l'atenció sanitària representa un repte més. El 2019, abans del brot del coronavirus, l'OMS va identificar l'antivacunisme com una de les deu principals amenaces a la salut global. Les sospites i la violència contra el personal sanitari no són cap novetat. Quan va esclatar la febre de l'Ebola el 2014, a l'Àfrica Central hi va haver manifestacions que clamaven que el virus era mentida, i es va atacar i matar nombroses treballadores humanitàries. La gent va tendir a associar les forces de seguretat que acompanyaven els equips de vacunació amb la desconfiança i por, mentre que els equips de vacunació sense escorta militar trobaven comunitats molt més disposades.

Malgrat aquests reptes, el fet que tants grups armats s'estiguin mobilitzant per protegir la seva població de la COVID-19 demostra que hi ha consciència de la gravetat de l'amenaça i de la necessitat de col·laboració entre governs, organitzacions humanitàries i grups armats no-estats, especialment en zones on no existeixen (o no arriben) els serveis governamentals ordinaris. A més, per tal que les campanyes de vacunació funcionin, els governs i les organitzacions humanitàries han de presentar un missatge clar i adequat als valors, costums i creences dels diferents contextos per generar confiança. ●

CUINA DE BARRI
Terra d'esquella

ESMORZARS
MENÚ AL MIGDIA
CARTA DE NET
OPCIO VEGETARIANA
BEGUDES DE LA TERRA
CERVESES ARTESANES
CULTURA POPULAR

C/PREMIÀ 20, BAIXOS, 08014
SANTS. PAÏSOS CATALANS
93 422 16 13 WWW.TDK.CAT

COL·LECTIU RONDA
assessorament JURÍDIC
a PERSONES i entitats
d'economia SOCIAL

www.ronda.coop

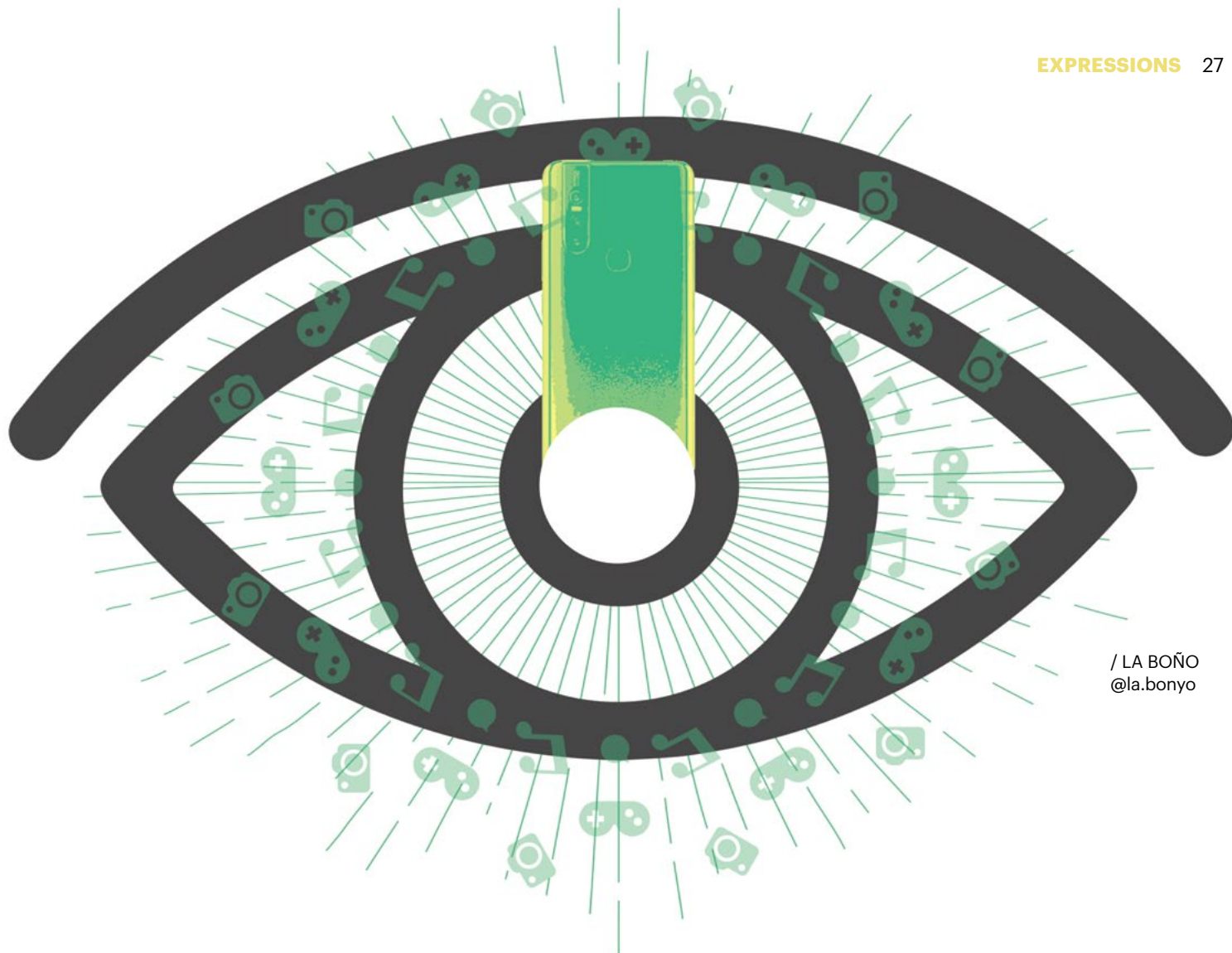
www.mirades.suds.cat
Visita el docuweb

**Dones indígenes
lluiten pel seu
territori lliure**

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

**LA REPAR-
TIDORA**
Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

C/Torreta de Miramar 1 baix 3, Benimaclet (València) - larepartidora.org

/ LA BOÑO
@la.bonyo

Generació 'streamer'

L'«exili fiscal» a Andorra de diversos creadors de continguts en plataformes digitals ha posat en evidència un fenomen social i cultural amb gran influència entre l'adolescència

Oriol Bartumeu | @Oriludic

“N

o sé de què treballa la meva filla” o “El meu fill fa coses a l'ordinador i es grava amb el mòbil”, són frases ja habituals entre alguns pares i mares, tot i que hi ha qui diu que aquesta mena d'afirmacions apareixen a cada generació amb el progrés i la tecnologia com a grans culpables.

Intentar explicar a algú aliè a la matèria què és i com es comporta el món de les creadores de contingut d'avui, requereix l'assimilació de gran quantitat de conceptes. Per exemple: el canvi de paradigma clàssic de la publicitat mitjançant *influencers* (influenciadores), el canvi del consum de televisió convencional pel consum del contingut a les xarxes, plataformes, models de gestió d'aquestes plataformes, apostes per la creació local o fins i tot drets d'imatge, juntament amb mètodes obsolets de mesuratge d'audiències, són conceptes que, units, conformen aquest univers del nou contingut digital. Un univers en expansió que corre a gran velocitat i que sovint passa per damunt de conceptes ben arrelats a la societat. I també de més d'un dret fonamental. És un gran repte estar sempre al dia amb el món digital, però les noves formes de comunicar i les transformacions que comporten també tenen força reptes al davant.

Ruptura generacional

Algunes persones adultes es perden amb els hàbits d'oci digital dels seus fills i filles. I si hi sumem la possibilitat -cada cop més present- que aquesta canalla arribi a treballar d'alguna d'aquestes noves professions, les converses durant els sopars poden ser del tot surrealistes. Parlem de professions on moltes vegades es pot arribar sense una gran inversió en esforços acadèmics,

només amb passió i dedicació. És un fenomen ja conegut: qui treballava en informàtica als anys setanta també devia tenir problemes per fer entendre al seu entorn a què es dedicava.

El consum de mitjans de comunicació tradicionals (sobretot la televisió) entre el públic infantil, adolescent i juvenil està baixant continuadament en els darrers anys, una tendència que no es preveu que es reverteixi. A més, aquests grups d'edat no només busquen entreteniment en l'entorn digital, sinó que també s'informen per aquests canals. YouTube, Instagram, TikTok o Twitch són algunes de les plataformes més utilitzades per crear contingut avui dia. La darrera és (juntament amb TikTok) la que últimament està agafant més volada entre les persones que es dediquen a crear continguts; moltes estan abandonant YouTube per fer retransmissions en directe a Twitch, propietat d'Amazon. Un dels *streamers* (nom amb què es coneixen les creadores de contingut en directe) més populars d'avui en dia és Ibai Llanos. Ibai fa partides de jocs en directe amb personalitats i altres *streamers* de renom. Són famoses les seves partides a l'*Among Us* (una mena de joc de l'assassí en línia) amb els futbolistes Kun Agüero, Thibaut Courtois o Neymar. La personalitat natural i propera d'Ibai ha acabat aconseguint una aproximació amb personatges públics que periodistes amb molts anys de carrera no havien assolit. Sense anar més lluny, fa poc, va xerrar durant més de dues hores al seu canal de Twitch amb Gerard Piqué -jugador del Barça que no concedeix entrevistes- i va assolir pics d'audiència de més de 250.000 persones i amb una mitjana de més de 178.000 durant les dues hores d'emissió. Una audiència que no es pot arribar a comparar amb la televisiva encara, però són xifres molt més altes que les de molts informatius matinals.

»

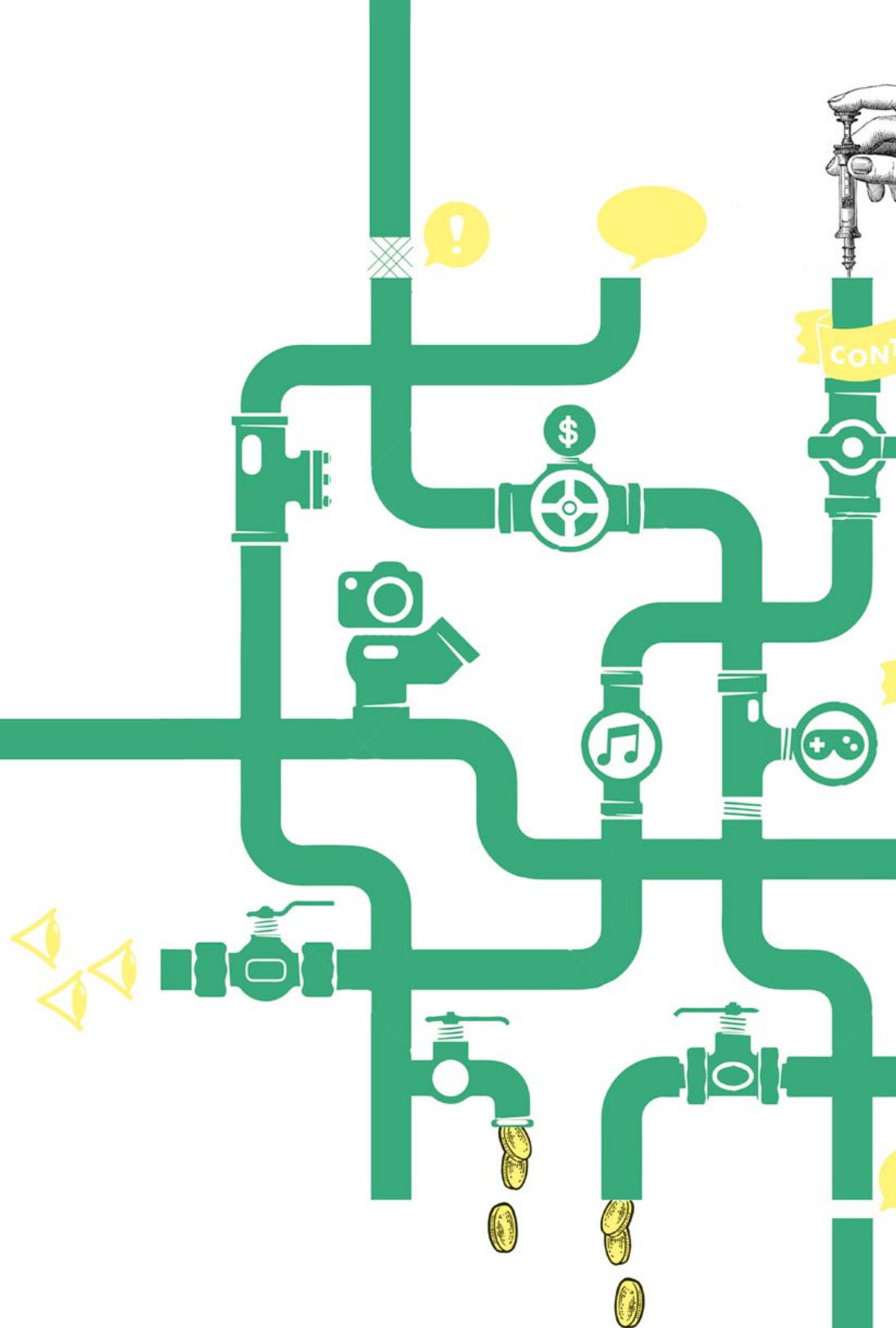
» Als mitjans de comunicació tradicionals els està costant adaptar-se a aquesta nova realitat i proposar formats que connectin amb els públics objectius infantils i juvenils. Uns grups, dit sigui de pas, molt atractius per a les marques anunciantes i que aquests mitjans no es poden permetre perdre. La reacció dels grans grups de comunicació a aquesta realitat és desigual. La televisió pública britànica (BBC), preocupada per aquesta tendència, ha anunciat una inversió d'uns 37 milions d'euros per a la creació de continguts destinats al públic jove. En canvi, algunes professionals de la comunicació acusen les noves creadores de fer simples bajanades, mers mems insubstancials i, en definitiva, un contingut poc seriós. Fa pocs dies, Silvio González Moreno, conseller delegat del grup Atresmedia, considerava que Twitch i els podcasts són “fenòmens marginals i la televisió els hi dona setze voltes”, declaracions bastant clarificadores per entendre el concepte de ruptura dins del món audiovisual.

Nous líders d'opinió

Més enllà d'estar-hi en contra o a favor, aquestes persones creadores generen molt contingut, un contingut que connecta amb el públic objectiu més jove, que el consumeix cada dia. I un contingut també no sempre aliè a la polèmica. S'han donat casos de comentaris homòfobs o sexistes i alguns dels *streamers* més famosos han vist com els tancaven els seus canals temporalment com a càstig. Malauradament, són més les que, sense tanta fama, però amb un gran nombre seguidors, emeten missatges reprovables sense que l'opinió pública les assenyali amb el dit. Fins ara, s'actuava amb poca contundència, una tendència que va canviant a poc a poc. Twitch té la peculiaritat que és una emissió en directe; és com tenir un canal de televisió a casa. El que dius es llença a la xarxa a l'instant i, si vols, pots esborrar qualsevol vídeo que hagi emès. L'última directriu de la plataforma és força restrictiva: paraulotes, insults i certes actituds poden ser motiu de tancament del compte, directrius que se sumen a mesures ja existents abans, com la incitació al suïcidi, l'odi envers un grup, etcètera. El paquet de mesures també fa referència a drets d'autor amb músiques i imatges. En aquest sentit, són poques les creadores que fan soroll i moltes les que presenten uns continguts de qualitat. Grups de música que toquen les cançons que la gent els demana en directe, partides de rol en viu, videojocs (el plat fort de la plataforma), ciència o simplement xerrar són algunes de les propostes que podem trobar dins del món de l'emissió de contingut en directe.

Les persones creadores digitals s'han convertit per mèrits propis en líders d'opinió. Com succeeix amb altres líders de l'entorn analògic, és tan important el que diuen com el que fan. Fa poc, algunes de les youtubers o *streamers* més famoses de l'Estat espanyol han traslladat la seva residència a efectes fiscals a Andorra. Quan se'ls pregunta per què ho fan, responen clarament que ho fan per deixar de pagar impostos. Sense entrar a explicar com funciona el sistema de recaptació i quins

Més enllà d'estar-hi en
contra o a favor, generen
molt contingut, un contingut
que connecta amb el públic
objectiu més jove, que el
consumeix cada dia

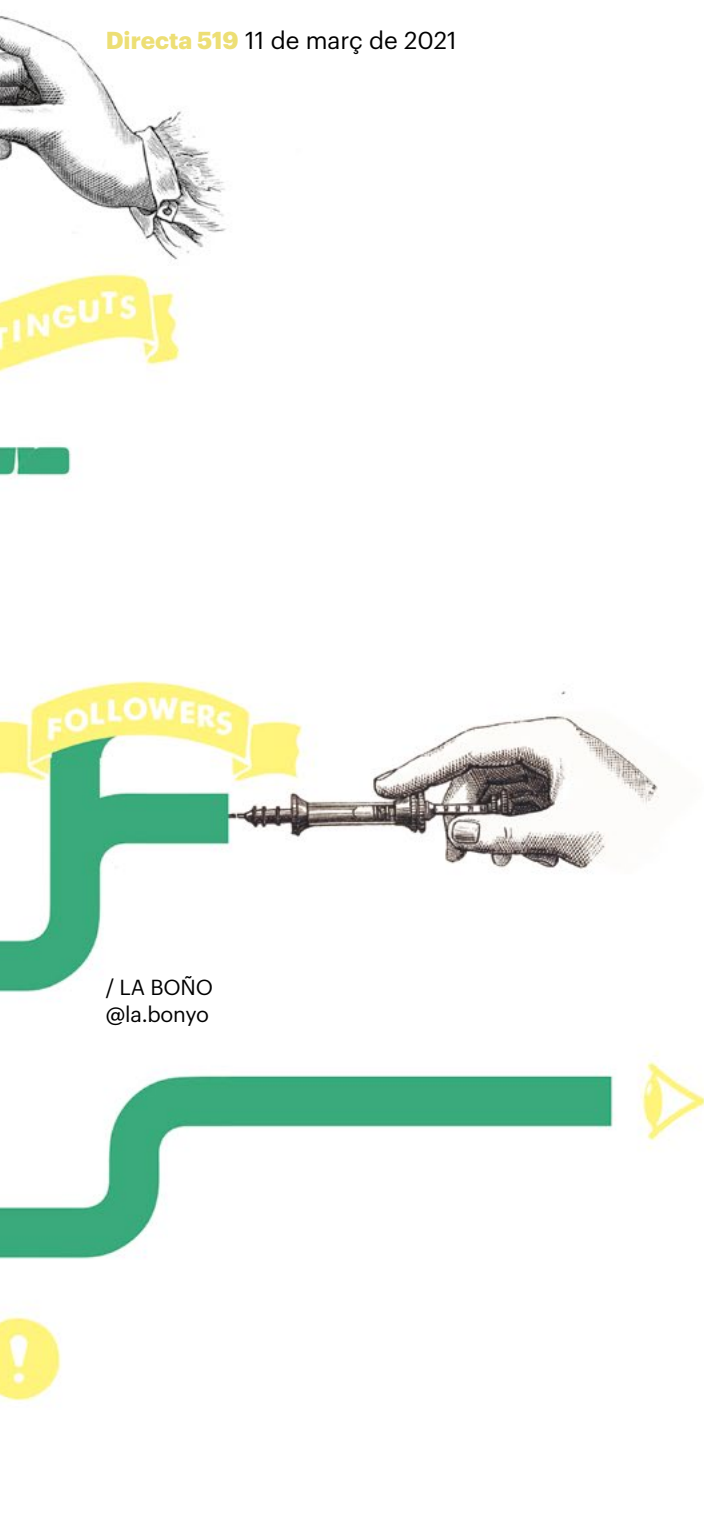

són els seus ingressos reals fins al punt d'arribar a generar el 50% de càrrega impositiva -percentatge del qual es queixen-, el tema a debatre seria l'exemplaritat (o la manca d'ella) vers la seva audiència. En un exercici d'empatia -no pas de defensa dels seus arguments- podem enfocar la mirada a les edats que tenen (sobre la vintena) i és inevitable reflexionar sobre els exemples que han rebut: futbolistes i esportistes en general, actors i actrius, empresaris i gent de la faràndula televisiva que fa anys que han realitzat el mateix moviment amb idèntiques raons, declarades públicament o no.

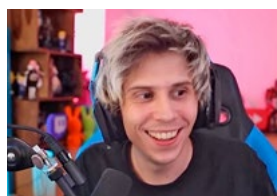
Però totes les *streamers* estan tallades amb el mateix patró. Tornant a l'exemple d'Ibai Llanos, el creador basc resident a Barcelona comenta, amb relació a la polèmica dels trasllats a Andorra, que ell continuaria pagant els impostos pertinents a l'Estat espanyol, tot i els seus ingressos abundants. En un vídeo penjat a les seves xarxes, dies posteriors a tot l'enrenou de la marxa a Andorra de Rubius (un dels youtubers amb més seguidors al món), el podíem sentir amb afirmacions com aquestes: “Visc de puta mare, tant se me'n dona que me'n treguin la meitat, perquè segueixo vivint de sobres”. Ibai, sense cap mena de dubte, té qualitats per atraure públic. En el món de la creació de contingut digital s'hi sent a gust i es nota. Ha arribat a persones que ni tan sols saben com accedir a Twitch. És remarcable la normalització amb què tracta alguns temes que en altres moments poden haver estat tabú, com el fet d'estar aclaparat pels estudis o el futur, anar a teràpia o expulsar participants de les seves transmissions per fer acudits homòfobs o sexistes, malauradament massa normalitzats entre certs *streamers* famosos.

Drets laborals

Si parlem sempre de les mateixes persones creadores famoses, sembla que estiguem reforçant la idea que, amb un bon micrò-

‘Streamers’ de l’Estat espanyol amb més seguiment a Twitch (febrer de 2021)

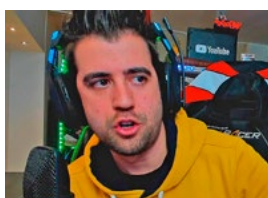

Rubius

8.353.168 seguidors

Rubén Doblas Gudjonsen (Mijas, Màlaga, 1990)

El seu canal de YouTube és el 40è amb més subscriptors del món. Comenta videojocs en clau humorística. El febrer passat va anunciar la intenció de fixar la residència a Andorra.

Auronplay

7.464.618 seguidors

Raúl Álvarez Genes (Badalona, 1988)

És considerat un pioner de l’ús de YouTube, on publica vídeos des del 2006. Comenta el món del ‘gaming’ i la cultura digital en to desenfadat. Fa poc, ha transcendit que fa anys que està domiciliat a Andorra.

TheGrefg

6.709.440 seguidors

David Cánovas Martínez (Alhama de Murcia, 1997)

Publica vídeos des dels 14 anys sobre videojocs i esports electrònics. El gener de 2021 va batre el rècord mundial d’audiència a Twitch, en aplegar quasi 2,5 milions d’espectadors en una transmissió. Tributa a Andorra des del 2018.

Ibai

5.205.697 seguidors

Ibai Llanos Garatea (Deusto, Biscaia, 1995)

Antic videojugador, reconvertit en ‘caster’, comentarista d’esports electrònics al canal de Mediapro U-Beat. Va ser creador de continguts pel canal G-2 Esports, i fa poc s’ha instal·lat per lliure. Va aconseguir 5,4 milions de visualitzacions en la seva retransmissió del Cap d’Any 2021.

fon i una bona webcam, qualsevol pot guanyar tants diners com el Rubius o l’Ibai. Tanmateix, quantes *streamers* guanyen el sou d’un esportista d’elit? No més de vint. I quantes d’aquestes guanyen el sou d’un futbolista de primer nivell? No més de deu. I quantes *streamers* o creadores de contingut hi ha? Es calcula que, el 2020, al món hi havia vora cinquanta milions de creadores de contingut en diferents xarxes socials, dels quals només dos milions en viuen exclusivament i són professionals del món del contingut digital. El més segur és que aquestes xifres creixin de manera exponencial.

Aquestes noves maneres de comunicar han generat noves grans fortunes. Pot semblar que la fama els ha caigut del cel o que simplement han tingut un cop de sort. En alguns casos potser sí, però la realitat és una altra. La quantitat d’hores que suposa fer directes de qualitat per arribar a tenir un sou *per viure’n* pot ser enorme. També requereix un talent o una gràcia especial. Fora dels rànquings de les *streamers* més seguides a les xarxes hi ha una gran massa de creadores que disposen d’unes àmplies comunitats de seguidors que han aconseguit fidelitzar, i reben uns ingressos després d’anys generant bons continguts. Un bon exemple podria ser el youtuber i *streamer* Pazos64, que produeix contingut des del 2015 i que comentava això en una entrevista a 3Djuegos: “Per salut mental no porto el compte de *views* (visites) i *subs* (subscripcions al canal), com a mínim, no de forma diària. M’encanta que la gent gaudeixi del contingut fins al punt de subscriure-s’hi, però la necessitat d’analitzar-ho cada dia va arribar a ser un problema per a mi”.

El món de la creació de contingut està lligat al de les mètriques i depèn directament d’aquestes bones xifres per rebre més o menys diners, cosa que pot provocar pressió psicològica i estrès fins a nivells extrems.

Quan apareix alguna professió nova, fins que no es regula, sorgeixen situacions on, a vegades, no es respecten alguns drets laborals. Malgrat que la majoria de persones que es dediquen a generar continguts va per lliure, també n’hi ha que, sense repercussió pública i des de l’anonimat, ho fan al servei de clubs, marques o empreses. Aquestes són les que s’emporten la pitjor part. No és generalitzat, però s’han donat casos amb jornades maratonianes i sense cap mena de control. Aprofitant-se del fet que són professions on el component passional i vocacional és important, es generen situacions que vulnereixen diversos articles dels estatuts de les treballadores.

És un fenomen nou? En absolut. Fa trenta anys les “noves professions” –un malnom posat perquè es començaven a regular les ensenyances– eren les especialment tècniques relacionades amb el camp audiovisual. Les pràctiques no remunerades o l’absència total de contractes, tot i treballar hores i hores en concerts, espectacles o rodatges i aprofitar-se de la creença que treballant així podries arribar a on volguessis, han format part del paisatge d’aquest àmbit professional. Per sort, el sector ha anat millorant i s’ha regulat. S’han creat comissions i fins i tot un Col·legi de Professionals de l’Audiovisual. Amb el fenomen *streamer*, fins que no es reguli o s’organitzi el sector el problema persistirà. ●

malal·letra

Esvelta i succulenta

El relat d'Anna Vilamú Bosch

L'última vegada que vas entrar a casa meva vas fer-ho acompanyada d'una planta. La closca de l'hivern començava a esberlar-se i al migdia ja no feia falta jaqueta. Vas pujar les escales amb la determinació que em feia reconèixer els teus passos dels passos dels altres i vas irrompre al menjador plena, grossa, sencera. La teva presència densificava l'espai d'una manera que de vegades em costava respirar al teu costat.

Vas allargar la mà i me la vas oferir. Tiges liloses que s'enfilaven amunt, *tieses*. Fulles llargues com ganivets, o gotes fines, *dentalludes* i contornejades per una fina línia lila també. Tacades per la part de darrere amb formes fantasioses com les dels lleopards. Sé que aquella planta com exòtica d'entrada em va generar una mena de rebuig, i sé que et vaig dir gràcies, però no puc recordar què és el que em vas dir tu. No aconseguixo evocar quines paraules vas pronunciar just abans de dir-me que creies que havíem de seure i parlar una estona. Sé que vaig deixar la planta damunt la taula del menjador, i que quan vas sortir per la porta per última vegada i la vaig voler portar al balcó, havia empolsinat la taula de restes de terra. Sé que baixaves les escales i el so dels teus peus picant contra la rajola marró m'arribava nítid a l'orella perquè tot era silenci dins de casa. Sonaves diferent. Et movies a un ritme que mai t'havia sentit, una tonada lenta i deixada. Mentrestant, amb una mà aguantava la planta i amb l'altra passava un drap vell d'aquells grocs, una mica humit, per damunt la taula. Va quedar negrós i sé que tot seguit el vaig llençar.

L'última vegada que vaig veure com t'allunyaves de casa meva va ser la primera vegada que una planta va trepitjar el meu balcó. Va ser la que vas fer entrar tu. Des d'aleshores m'he anat fixant que de tant en tant, a les escombraries, hi ha qui hi deixa un arbust punxegut mig moribund o qui hi acosta la nadala passades festes. No entenc a qui decideix posar fi a la vida d'un altre ésser tan sols perquè no està en la seva màxima verdor, perquè no passa pel seu millor moment. Totes les plantes amb qui m'he creuat, abandonades, avui poblen el meu balcó. Algunes hi arriben malferides, esgrogueïdes i resseques.

/ ESTEFANIA ZORITA
@estefaniazdv

D'altres malgirbades i sense torratxa. Totes necessitem temps i afecte per recuperar-nos de l'abandó; i tot i que moltes ho aconseguen n'hi ha que no i no les culpo.

N'hi ha una de creixement esbarriat. Les tiges li neixen, toves, i van allà on volen. No li agrada el fred i quan s'acosta l'hivern s'ensopeix. Perd alguna fulla i la part de baix de les tiges es resseca. Toca fons a principis de gener, esmorteïda, sembla que ja no aguantí més fins que de cop torna a brotar amb el primer ull de sol primaverenc. Fulles dolces i fràgils s'obren pas de nou com si d'una màgia es tractés. Em recorda una mica a tu, aquesta. En canvi, n'hi ha una altra que des que va arribar diria que no ha crescut ni un mil·límetre. O si ho ha fet, jo no he estat capaç de percebre-ho. Segueix exactament igual que el dia que va aterrar en aquest reducte de rajola, capbussada en una mena d'estat de letargia inacabable. Jo diria que és més vella que nosaltres, i més sàvia, i potser espera un miracle, com també sembla que l'espero jo de vegades.

Et parlaria de totes les plantes del balcó, però de la que vull parlar-te és de la que vas dur tu. D'aquell dia ja fa gairebé un any i mig i moltes han sanat, enverdit i després han mort. L'única que persisteix aferrada a la vida, com si viure fos un continu, és ella. Creix a una velocitat que fa feredat i sembla que res la torça, ni el fred ni la falta de llum ni l'excés de calor. És com un monstre. Cada vegada que la miro penso en el so que feien els teus peus pujant les escales de casa meva quan venies a veure'm, i l'he volgut regalar moltes vegades. Mai he deixat de sentir una espècie de rebuig cap a ella, una mena de por caragolada. Un dia fins i tot vaig pensar a baixar-la al costat del contenidor d'escombraries. Però és que ahir, que va venir l'Esteve a fer una birra, la va reconèixer, i li va posar nom. Em va dir que era del gènere *Kalanchoe*, i que li semblava un *Kalanchoe daigremontiana*. Es veu que és una planta gairebé indestructible, que no requereix cap cura, que suporta la sequera i lleugeres gelades i que un cop introduïda és molt difícil d'erradicar. I a més, resulta que "*Kalanchoe*" deriva de la paraula cantonesa *Kalan Chauhuy* i que significa "allò que cau i creix", *joder*. ●

EL SUPORT MUTU

Piotr Alekséievitx Kropotkin

Amb una introducció de David Graeber i Andrej Grubačić
Traducció d'Alba Padrós

384 pàgs.
22,8 €

ressenyες

Les complicacions de l'amor al Hollywood censuradíssim

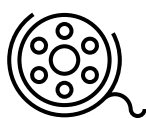
Ignasi Franch | @ignasifranch

Ernst Lubitsch va ser un dels grans realitzadors de comèdia al Hollywood clàssic. D'alguna manera, el tarannà divers de dues de les seves pel·lícules sobre triangles amorosos il·lustren les afectacions de la censura establerta l'any 1934 a la indústria del cinema estatunidenc. A la comèdia *Una dona per a dos*, estrenada el 1933, era possible que tres persones es decidissin a conviure i compartir els amors a un idealitzat París bohemí. Al drama *Àngel* (1937), comercialitzat quatre anys després, aquesta solució ni tan sols pot expressar-se.

La protagonista d'*Àngel* és Maria, la muller d'un alt diplomàtic a una Europa d'entreguerres que comença a apuntar cap a un nou conflicte. Maria és una dona frustrada perquè conviu amb un marit centrat en la feina. Ella dubta sobre el futur del seu matrimoni, però un flirteig romàntic amb un desconegut acaba de trasbalsar-la. Els secrets i petits en-

ganyos que se'n deriven, que podrien haver inspirat una comèdia vodevilesca, es mantenen en el terreny del drama moderadament torturat, moderadament glamurós.

Lubitsch i el seu equip ofereixen algunes solucions visuals d'una inventiva remarcable. Amaguen o ajornen alguns dels moments més intensos, barregen el refinament extrem i un enginy entremaliat amb topalls evidents. Perquè els autors no podien defugir l'exigència estructural de reservar tres camins possibles als personatges femenins: la vida socialment acceptable (l'àngel de la llar), la sortida criminal (les dones fatals)... i els viacrucis narratius amb què les figures intermèdies purguen el pecat de la seva indefinició. La història del film encaixa amb aquesta tercera via, però Lubitsch i companyia són compassius i no dissenyen un camí massa farcit de càstigs. A més, aconsegueixen materialitzar el desenllaç quasi obligat

BLU-RAY
Àngel
Ernst Lubitsch
Guionista: Samson Raphaelson, sobre l'obra teatral de Melchior Lengyel
Edita: Universal

(la tornada a l'ordre matrimonial) amb una delicadesa extraordinària que té quelcom de pertorbador: el talentós guant de seda del cineasta alemany recobreix de suavitat el puny de ferro de la imposició censora i d'unes opressions ben reals. ●

Un manifest vers la interseccionalitat

Marta Grau | @MartaGrau5

¿*Acaso no soy una mujer?*, per fi traduït al castellà, és un llibre polític de principi a fi. Des de la portada, fotografia conceptual de Lorna Simpson, fins al nom de l'autora, bell hooks, escrit en minúscules per protestar contra un capitalisme que sobrevalora els noms propis. Tocar aquest assaig és com encendre un explosiu artístic a flor de pell que interpel·la, provoca i fa saltar pels aires l'*statu quo* amb totes les seves capes, alhora que escalfa els moviments revolucionaris amb mirada egocèntrica. Hooks treu els

colors a les feministes blanques aburguesades nord-americanes que critiquen l'home blanc per imperialista, masclista i racista, la lluita de les quals es limita a obtenir participació plena en el sistema que censuren. I treu també els draps bruts als homes negres que, avantposant la lluita antiracista, toleren, perpetuen i exerceixen el sexisme i l'opressió sobre les dones negres. Aquest assaig és, doncs, un al·legat contundent cap al feminisme interseccional. Una lectura que segueix sent avui reveladora. I absolutament necessària. ●

LLIBRE
¿Acaso no soy yo una mujer?
Bell Hooks
Traducció de Gemma Deza Guil
Editorial Consonni
276 pàgines

L'imperi de les passions

LLIBRE
Una confesión amorosa
Chiyo Uno
Edicions de 1984
Traducció d'Albert Nolla
253 pàgines

Aïda Camprubí | @aicha_cmprs

Abans de tenir la novel·la entre les mans, l'havia imaginada com una versió de *L'imperi dels sentits*, la pel·lícula de Nagisa Oshima; protagonitzada per una espècie d'*alter ego* literari del pintor Tsuguharu Foujita. I sí, l'escriptora feminista Chiyo Uno també parla de les passions viciades i dels jocs de poder, però des d'una altra perspectiva. I sí, el protagonista Joji Yuasa també torna de París convertit en un artista occidentalitzat que s'enamora de nou de les delícies del seu Japó natal, però es

troba una societat amb la qual ja no connecta. Es descobreix en la recerca d'un amor fictici i egoista, que deixa un rastre llagat de morts. La psicologia dels personatges no se'ns farà aliena, quan la passió ens desborda la resta d'individus es tornen secundaris i, a vegades, s'espavilla el timó de la nostra nau i deixem per gust, o potser desorientats, que les onades se l'empassin. El joc de les expectatives, de viure en les fantasies que tenim dels altres, a vegades se'ns gira en contra i ens fa de mirall. ●

/ ORGANITZACIÓ
FEMENINA
POPULAR (OFP)

Yolanda Becerra,
directora de
l'Organització
Femenina Popular
de Colòmbia

És cofundadora d'un dels principals col·lectius de dones de Colòmbia, l'Organització Femenina Popular (OFP), sorgida fa quaranta-vuit anys a Barrancabermeja, municipi situat a la regió de Magdalena Medio, un dels territoris més colpejats pel conflicte armat que ha assolat el país sud-americà. "Som una organització que treballa pels drets humans des del feminisme popular", explica Yolanda Becerra. Cal recordar que, al llarg del conflicte, les dones colombianes van patir assenyalament, persecució, amenaces, assassinats i altres circumstàncies, de les quals Becerra ha estat testimoni en primera persona. Aquest febrer passat, ella i altres activistes van realitzar una gira digital coorganitzada per la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia i la Plataforma Unitària Contra les Violències de Gènere. Una activitat que, segons afirma, pot contribuir a que la comunitat internacional prengui consciència i les ajudi a blindar la vida als seus territoris.

“Les dones hem construït pau enmig de la guerra”

Jordi Campabadal | @jordicampag

Com van néixer l'Organització Femenina Popular de Colòmbia?

Igual que altres col·lectius de Llatinoamèrica, sorgeix per iniciativa de l'Església catòlica compromesa amb la teologia de l'alliberament. En el nostre cas, amb l'objectiu que les dones siguem subjectes polítics en l'espai públic.

En quin context us trobàveu quan van iniciar la vostra activitat?

La nostra ciutat, Barrancabermeja, sempre ha tingut petroli i, en aquells anys, això feia que hi arribessin molts homes sols, cosa que va propiciar l'obertura de prostíbuls i llocs d'oci on es tractaven les dones com a simples mercaderies. Davant d'aquest supremacisme masclista, vam començar a plantejar alternatives.

Era bona la relació amb la resta d'organitzacions populars?

Nosaltres estem entroncades dins del moviment indígena, sindical i camperol, i no vam identificar-nos mai com a grup feminista fins que, anys més tard, vam teoritzar sobre el nostre camp d'actuació. Va ser llavors quan vam entendre que, més enllà de les responsabilitats individuals de cadascú, el problema no radica en els homes, sinó en el model patriarcal, que discrimina, explora i cosifica les dones.

Heu estat en el punt de mira en algun moment?

Una de les etapes més dures va ser a principis del nou segle, moment en què el paramilitarisme estava molt present a les comunitats amb la benedicció del mateix Estat. Va ser un període de resistència a tots nivells.

Com hi van fer front?

Vam assumir una postura de defensa del territori i la vida a costa de molt dolor: desaparicions, amenaces, tortures, exili, desplaçaments o atacs contra la nostra pròpia seu, la Casa de la Dona. Un bon dia, ens vam aixecar i vam saber que un grup d'homes

l'havia desmuntat de nit i se l'havia endut en camions. Va ser com si ens haguessin esborrat del mapa.

No van tenir l'emparedament de les autoritats?

Al contrari. Durant el conflicte, l'Estat no va actuar mai per frenar la violència dels grups paramilitars, sinó que els protegia i els facilitava la feina. Només vam rebre el suport de la comunitat internacional, gràcies a la qual les institucions van iniciar un procés de reconeixement de responsabilitats. El govern actual no ha avançat prou en aquest terreny.

Encara avui, a què s'enfronta una defensora dels drets humans a Colòmbia?

Correm el perill de morir. Però, més enllà d'aquesta possibilitat, som víctimes d'un sistema patriarcal i d'un món militaritzat, que utilitza les dones per cometre aberracions i enviar missatges simbòlics de l'horror de la guerra. De fet, durant l'època de la resistència, vam treballar aquests aspectes en el marc de la campanya "Fem-li l'amor a la por", en la qual vam palesar que la por, inherent a l'ésser humà, paralitza la societat, i que cal saber administrar-la perquè es transformi en mobilització i organització.

La pau erradica el sentiment de fragilitat?

La pau suposa tenir drets, tranquil·litat i dignitat com a ésser humà. En aquest sentit, podem dir que hem construït pau enmig de la guerra. No sols el silenci dels fusells en els moments més adversos; també desplegant un projecte que busca una vida digna.

S'ha avançat prou arran dels Acords de pau?

Colòmbia és un poble que ha viscut molts intents de pau al llarg de la història. El darrer ha estat positiu en determinats aspectes, cal admetre-ho. Però en molts d'altres, l'Estat no ha complert els seus compromisos, ja que ha deixat la majoria de territoris sota control militar, quan la pau hauria d'implicar polítiques en matèria de treball, educació, salut, habitatge i el dret fonamental a opinar i participar políticament. ●